

کتابت ساسی سیرین لاهیجی

محمد علی بن ابی طالب خرن لاهیجی

به کوشش

معصومه سالک

بافتنه
استادزین العابدین قربانی

در مکتبه زرکدشت خرن لاهیجی

کتاب سانسو حریف لا هونجی

کتابخانه

۷

۴

۴۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کتابخانه شخصی
تأسیس
۱۳۷۴

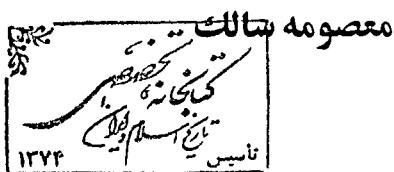

کتابشناسی

حزین لاهیجی

به کوشش :

با مقدمه :

استاد زین العابدین قربانی لاهیجی

«دیر کنگره بزرگداشت حزین لاهیجی»

□ کتابشناسی حزین لاهیجی

○ به کوشش: معصومه سالک

□ ناشر: نشر سایه

□ چاپ اول: زمستان ۱۳۷۴

□ تیراژ: ۱۲۰۰ نسخه

□ حروفچینی و صفحه‌آرایی: پژوهش

□ لیتوگرافی، چاپ و صحافی: الهادی - قم

مقدمه

« لاهیجان از این گونه شخصیتها [حزین لاهیجی]
به قدری دارد که اگر تا سی سال برای آنها کنگره
برگزار شود، به جایی نمی رسد.»
«مقام معظم رهبری»

بعد از پایان کنگره حکیم ملا عبدالرزاق فیاض لاهیجی، که در ۲۳ تیرماه
۱۳۷۲ در زادگاهش - لاهیجان - برقرار شده بود، برای ارائه گزارش، محضر
مبارک مقام معظم رهبری حضرت آیه الله العظمی خامنه ای - مدّ ظلّه - شرفیاب
شده، و کارهای انجام یافته را به عرض رساندم. معظم له ضمن ابراز رضایت از
کارهای انجام شده، فرمودند:

«این مرتبه نوبت دانشمند و شاعر کم نظیر، محمد علی گیلانی،
معروف به «حزین لاهیجی» است که متأسفانه حتی همشهریانش،
خوب او را نمی شناسند!»

رهبر اندیشمند و فرهنگ پرور ما، آنگاه ضمن بیان ماجرای از سرقت ادبی
اشعار او که به سی - چهل سال قبل مربوط می شد، و قرائت چند نوبت از شعرهای

بلند او، و تأکید بر استعارات و کنایات و صنایع ادبی آنها و اعجاب از لطایف تعبیراتش، افزودند:

«شهر لاهیجان، در مقاطع خاصی از تاریخ، شخصیت‌های علمی عظیمی در ابعاد مختلف داشته که متأسفانه حتی اکثر آنها برای مردم آن سامان نیز ناشناخته مانده‌اند، و از جمله آنها، همین شخصیت بزرگ، یعنی محمد علی حزین لاهیجی است. از این رو، به منظور مبارزه با تهاجم فرهنگی غرب و توجه دادن مردم به هویت فرهنگی و مذهبی خویش، سزاوار است از یک سو، تذکره علمای لاهیجان تدوین گردد و از سوی دیگر، کنگره این مرد بزرگ با معرفی آثار علمی و زندگی پرفراز و نشیبش برقرار شود.»

به دنبال این رهنمود، اقدام به تدوین تذکره علمای لاهیجان گردید که به حول الهی به زودی منتشر خواهد شد. همچنین مقدمات برپایی کنگره حزین لاهیجی را آغاز کردیم که در آینده نزدیک در زادگاه آباء و اجدادش - لاهیجان - برگزار خواهد شد.

هنگامی که جهت فراهم کردن مقدمات این کار، در مورد تألیفات و زندگی پرفراز و نشیب این دانشمند بلند آوازه - که به سال ۱۱۰۳ ق. در اصفهان زاده شد - به تحقیق و مطالعه پرداختم، خود را در برابر نابغه‌ای ذوفنون، فقیهی عالقدر، اصولی مدقق، فیلسوفی متألّه، متکلمی آگاه، عارفی واصل، متبحری در ریاضیات و نجوم، رجالی خبیر، محدثی مجتهد، مفسری بصیر، ادیبی هنرمند، شاعری توانا و... یافتیم که افزون بر دویست عنوان تألیف و ترجمه در علوم مختلف، پنجاه هزار بیت شعر به زبان فارسی و عربی داشته است و بحق می‌توان

او را هم‌طراز ملامحسن فیض کاشانی در میان شیعه، و جلال الدین سیوطی در میان اهل سنت دانست؛ با این امتیاز که او مرد رزم و سیاست نیز بوده و به همین جهت حدود ۴۵ سال از عمر شریفش را به هجرت و آوارگی و ۳۱ سال آن را در هندوستان سپری کرد و بالاخره در ۷۷ سالگی در شب ۱۱ جمادی الاولی ۱۱۸۰ قمری در دیار غربت و با درد هجران به لقاء الله پیوست و در آرامگاهی که از قبل در محله «فاطمان» بنارس برای خود در نظر گرفته بود، به خاک سپرده شد.

ابیات زیر که سروده خود اوست و بر روی سنگ قبرش نوشته شده، بیانگر شوریدگی و غربت وی در این جهان خاکی است:

زبان‌دان محبت بوده‌ام دیگر نمی‌دانم

همی‌دانم که گوش از دوست پیغامی شنید اینجا

حزین از پای ره پیما بسی سرگستگی دیدم

سر شوریده بر بالین آسایش رسید اینجا

در این کتابشناسی که به اهتمام سرکار خانم معصومه سالک انجام پذیرفته، کلیه آثار حزین شناسایی گردیده و همین‌طور تحقیق و تتبع سایر اندیشمندان در باره این علامه ذوفنون تا آنجا که امکان پذیر بوده گردآوری شده است. دبیرخانه کنگره بر خود لازم می‌داند که از زحمات و مساعدی ایشان کمال تشکر را بنماید.

لاهیجان، ۱۸ جمادی الاولی ۱۴۱۶ / ۲۱ مهرماه ۱۳۷۴

زین العابدین قربانی لاهیجی

دبیر کنگره علامه ذوفنون محمد علی حزین لاهیجی

فهرست مندرجات

پیشگفتار	۹
زندگینامه حزین لاهیجی	۱۱
اختصارات	۱۸

بخش اول: زندگی و اندیشه

۱- منابع عمومی	۲۱
۲- مقالات	۲۳
۳- منابع فرهنگ اسلامی	۲۵

بخش دوم: آثار حزین

۱- آثار فارسی حزین	۳۷
۲- آثار عربی حزین	۸۹
فهرست منابع و مآخذ	۱۰۵

پیشگفتار

به هنگام تصحیح و نوشتن تعلیقات بر کتاب «تذکرۃ المعاصرین» به تحقیق پیرامون زندگی حزین لاهیجی پرداختم. ضمن مطالعه در احوال این شاعر گرانقدر سبک هندی، متوجه شدم که وی علاوه بر چیره دستی در فن شاعری، در زمینه های گوناگون علوم زمانه خویش، اعم از کلام، فلسفه، منطق، تفسیر، حدیث، فقه، تاریخ نگاری، ریاضیات و نجوم، دارای تألیفات متعددی است که در منابع مختلف تعداد این آثار با یکدیگر مغایرت دارد.

با مراجعه به کتاب زندگی و آثار حزین^(۱) نوشته سرفراز خان ختک، که در زمینه شرح حال نویسی کار بسیار دقیق و باارزشی است، دریافتم که تعداد آثار وی بالغ بر ۲۶۵ اثر است که از این تعداد فقط ۶۸ اثر باقیمانده و بقیه در تهاجم افغانها به اصفهان در سال ۱۱۳۴ ق/ ۱۷۲۲ م و غارت کتابخانه وی از بین رفته است.

1. Khatak, Sarfaraz Khan: "Shaikh Muhammad Ali Hazin; his life, times and works", Lahore, 1944.

با توجه به منابع موجود در شبه قاره هند، سرفرازخان به طور محدود و ناقص، بعضی از این آثار را شناسایی کرده است.

این نقص مرا بر آن داشت که با توجه به فهرستهای موجود در ایران، تا آنجا که ممکن است، به تکمیل کار وی بپردازم. کتابشناسی آثار حزین، با مراجعه به فهرستهای مربوط به شبه قاره، فهرستهای کتابخانه‌های انگلستان و فهرستهای کتابشناسی موجود جهان در ایران انجام گرفت و امیدوارم که کاستیهای این کتابشناسی در آینده با فراهم آمدن فهرستهای کتابشناسی موجود جهان در ایران که در حال حاضر بسیار ناقص است برطرف گردد.

در پایان از راهنماییهای سودمند محقق محترم جناب آقای علی میرانصاری که در تدوین این کتابشناسی مرا یاری فرمودند و همچنین از محضر جناب آیه الله قربانی لاهیجی، دبیر محترم کنگره بزرگداشت «حزین»، که زمینه چاپ این اثر را فراهم نموده‌اند، سپاسگزاری می‌کنم.

معصومه سالت

زمستان ۱۳۷۴

زندگینامهٔ حزین لاهیجی

محمد علی حزین لاهیجی اصفهانی، از شاعران معروف قرن دوازدهم هجری است که روز دوشنبه بیست و هفتم ربیع الآخر ۱۱۰۳ ه.ق در اصفهان به دنیا آمد و در شب ۱۱ جمادی الاولی ۱۱۸۰ ه.ق در شهر بنارس هند درگذشت. او در شرح احوالش، که به «تاریخ حزین» معروف است، نسبتش را با شانزده واسطه به عارف بزرگ قرن هفتم، شیخ ابراهیم زاهد گیلانی، متوفی به سال ۷۰۰ ه.ق می‌رساند.

معروفترین جدّوی شیخ علی بن عطاء الله معروف به وحدت از علمای بنام زمان خود و طرف توجهٔ خان احمد خان گیلانی پادشاه فاضل گیلان بود و در خدمت امیر فخرالدین سماکی استرآبادی به سر می‌برد.

پدر وی نیز مردی عارف و فاضل بود. کتابخانه‌اش شامل پنج هزار جلد کتاب بود که اغلب آنها را حاشیه نویسی کرده بود. حزین تحصیلات خود را در کنار چنین پدری و در سن چهار سالگی آغاز کرد. وی در مدّت دو سال خواندن و نوشتن را آموخت و در سن هشت سالگی، فن تجوید قرآن را در محضر ملک حسین قاری اصفهانی به مدّت دو سال فرا گرفت.

پدر، مطابق معمول آن زمان، ابتدا وی را با علوم قرآنی آشنا کرد و روح و جاننش را چنان با مذهب عجین ساخت که تا آخرین لحظات حیات این تأثیر در او باقی ماند. دربارهٔ حالات روحی خود می‌گوید: «رغبتي موفوره به طاعات و عبادات بود، لذتی عجیب از آن می‌یافتم و ایام جمعه و اوقات متبرکه را مصروف به احیا و مواظبت به اذکار و دعوات مأثوره می‌نمودم و بسیاری از نوافل و سنن علمیه ضایع نشد و دل را طرفه رقت و صفایی و سینه را انشراح بود و ذکر آن احوال چنان که بود نتوانم کرد. آنچه که گفتم، از مقوله «ذکر النعم من بضایع المساکین» است.

ارزش این خلوص و اعتقاد هنگامی بیشتر می‌شود که بدانیم حزین در پرتو روح جستجوگر خویش با ادیان و نحله‌های مختلف فکری زمان خویش آشنایی داشته است. دربارهٔ آشنایی خود با فرق مختلف اسلامی می‌گوید: «به اختلاف مذهب اسلام پرداختم و کتب هر فرقه و سخنان هر یک را پی بردم و منصفانه و مشتاقانه ملاحظه کردم و از هر فرقه هر جا کسی می‌یافتم که ربطی به مذهب خود داشت، با او صحبت می‌داشتم و استعلام مقاصد و سخنان او می‌نمودم و در این وادی مرا با ارباب آراء مختلفه آن مقدار گفت و شنود روی داد که خدا داند.»

وی محضر بزرگترین اساتید زمان خویش را درک کرد و دانشهای معمول آن دوران اعم از کلام، فلسفه، حدیث، فقه، ریاضی و حتی طب را نیز فرا گرفت و با تألیف ۲۶۵ اثر در زمینه‌های مختلف، اثبات کرد که در طول عمر ۷۷ ساله‌اش یکی از پرکارترین اندیشمندان زمان خویش بوده است.

شخصیت حزین از دو دیدگاه مختلف قابل بررسی است، یکی جنبهٔ شاعر بودن وی است که برای اغلب کسانی که با شعر و ادب این سرزمین آشنایی دارند چهرهٔ آشنایی است؛ ولی شخصیت دیگر وی که تقریباً ناشناس باقی مانده و

بعجاست که در این باره تحقیق قابل ملاحظه‌ای صورت پذیرد، وجود اندیشمند و متفکر و به عبارتی مصلح بودن وی است.

من در این فرصت کوتاه ابتدا به مقام شاعری وی می‌پردازم و در پایان با اشاراتی کوتاه و مختصر به انعکاس بعضی از نظریات وی خواهم پرداخت.

حزین یکی از آخرین بازماندگان سبک هندی است. چرا که بعد از او مکتب بازگشت ادبی جایی برای تداوم این شیوه باقی نگذاشت. شعر فارسی در این دوره، بنا بر دلایل اجتماعی و سیاسی، از بزرگترین امتیاز خود که آمیختگی آن با اندیشه‌های متعالی عرفانی است، تهی می‌شود و هیچ نشانه‌ای از لطافت و زیبایی عارفانه‌ای که در شعر شاعرانی همچون حافظ، مولانا، سعدی و عراقی موج می‌زند، احساس نمی‌شود. اما حزین در پرتو استقلال فکری و ذوقی والای خود از تأثیرپذیری معیارهای هنری غالب زمانهٔ خود برکنار ماند و جای جای شعرش را با اندیشه‌های عارفانه و عاشقانه آراست.

از نکات برجستهٔ شعر وی، روانی و مأنوس بودن تخیل اوست. وقتی غزلیاتش را می‌خوانیم با آن مأنوسیم و به دنبال کشف معنا نمی‌رویم. تصاویر شعری او با همان زیبایی که در شعر شاعران چیره دست سبک عراقی به تصویر کشیده شده بر روح و روان خواننده تأثیر می‌گذارد.

حزین تجربه‌گر عشق است. به خاطر پیروی از سنت شعری و ادبی معاصر خود نیست که می‌سراید، بلکه برای خویش است که غزل عاشقانه می‌گوید. خود معترف و گزارشگر این عشق و شیفتگی است: «از حوادث و واردات غریبه جذبهٔ حسنی و شیوهٔ زیبا شماییلی بود که دل را شیفته ساخت.»^(۱)

او از کودکی به سرایش شعر علاقه داشت، ولی پدر او را از این کار منع می‌کرد و او هم دور از چشم پدر به این کار می‌پرداخت. اولین مثنوی خود را در غم شکسته شدن دستش سرود که مشتمل بر هزار بیت بود. تدوین اولین دیوان هم در همین زمان صورت گرفت. در این باره می‌گوید: «پس اشعاری را که از ابدیت تا آن اوان جمع آمده بود، فراهم آورده، دیوانی مرتب شده مشتمل بر قصاید، مثنوی، غزلیات و رباعیات و تخمیناً هفت هشت هزار بیت و آن اول دیوان این خاکسار است.»^(۱)

در برگشت از شیراز و اقامت در اصفهان، دیوان دوم را که مشتمل بر ده هزار بیت است، تدوین می‌کند و آن را «تذکرۃ العاشقین» می‌نامد. دیوان سوم را به هنگام اقامت در مشهد که مقارن با حضور شاه طهماسب در این شهر است، مرتب می‌کند. پنجمین دیوان را به هنگام اقامت در هند جمع آوری کرده و به این نکته در مقدمه «تذکرۃ المعاصرین» اشاره می‌کند. تمام دیوانهای وی بجز دیوان پنجم، که در سال ۱۱۵۵ ه.ق به تدوین آن همت گماشت، از بین رفته است. مثنویهای صغیر دل، فرهنگنامه، مطمح الانظار، خرابات، چمن و انجمن، حدیقه ثانی، ساقی نامه و فرس نامه از وی بر جای مانده و دو مثنوی «پیمانه» و «میخانه» به نام وی ثبت شده که از بین رفته است.

حزین را بحق می‌توان یکی از اندیشمندان قرن دوازدهم هجری به شمار آورد. او آموزش را در کنار پدری آغاز کرد که خانه‌اش محلّ تلاقی متفکران زمان خویش بود. او بسیاری از شاعران و عالمانی را، که در تذکرۃ المعاصرین نامشان را ذکر کرده است، برای اولین بار در خانه پدر ملاقات کرد. بی شک این

دیدارها و تلاقی افکار در ساختن شخصیت و روحیه متفاوت او در مقایسه با دیگران تأثیر بسزایی داشت.

حزین با اشراف بر همه علوم زمانه خویش در قرنی زندگی می‌کرد که علما و دانشمندان آن، مرده ریگ تاریخی هزار ساله را به دوش می‌کشیدند.

در این دوره از نظر آراء علمی، کلامی، فلسفی، منطقی و... بنا بر گواهی تاریخ و آثار برجای مانده مکتوب، هیچ تئوری جدیدی ارائه نمی‌گردد و کار تحقیق به شرح و حاشیه نویسی و تکرار عقاید گذشتگان محدود می‌شود. نگاهی به تألیفات علمای این دوره و حتی بعضی از آثار حزین این نظریه را به اثبات می‌رساند.

در چنین برهوتی، اظهار نظرهای وی پیرامون مسائل تاریخی و اجتماعی برآستی حیرت انگیز و بسی فراتر از افکار و اندیشه‌های زمانه خویش است.

در باره سقوط اصفهان که در سال ۱۱۳۴ ه.ق به دست افغانها صورت گرفت، با تمام مهر و علاقه‌ای که به خاندان صفویه دارد به تبیین تاریخ می‌پردازد و می‌گوید:

«چون قرن‌ها بود که معموری و آسودگی و اتمام جمیع نعمتهای دنیویّه در ممالک بهشت نشان ایران نصاب کمال یافته، مستعدّ آسیب عین‌الکمال بود، پادشاه و امرای غافل و سپاه آسایش طلب را که قریب یکصد سال شمشیر ایشان از نیام بر نیامده بود، دغدغه علاج آن فتنه به خاطر نمی‌گذشت، تا آنکه محمود افغان با لشکر موفور به ممالک کرمان و یزد رسید و غارت و خرابی بسیار کرده، عازم اصفهان شد.»

او به اکثر نقاط ایران و کشورهای حوزه خلیج فارس مسافرت کرده بود و در این سفرها با توجه به روحیه جستجوگر، پویا و نکته بین خود در پی یافتن علل

عقب ماندگی و شکستهای پیاپی اجتماعی و سیاسی دوران خود بود. در تاریخ حزین، در بارهٔ کجرفتاری صاحبان قدرت و نکبت و بدبختی مردم ایران به صراحت اظهار می‌دارد که:

«در آن چند سالهٔ ایام فترت، همه از هم ریخته و پادشاه صاحب اقتدار و با تدبیر و رأیی بایستی که تا مدتی به احوال هر قصبه و قریه و محال پردازد و به صعوبت تمام ملک را به اصلاح آورد.

این خود در آن مدت قلیله نشده بود و از مقتضیات فلکیّه در این ازمنه ریسی که صلاحیت ریاست داشته باشد در همهٔ روی زمین در میان نیست و در حال، هر یک از سلاطین و رؤسا و فرماندهان آفاق چندان که اندیشه رفت، ایشان را از همهٔ رعیت یا از اکثر ایشان فرومایه‌تر و ناهنجارتر یافتم، مگر بعض فرماندهان ممالک فرنگ که ایشان در قوانین و طرق معاش و ضبط اوضاع خویش استوارند و از آن به سبب مباینت تاّمه به حال خلق سایر اقالیم و اصقاع، فایدهٔ چنان نیست.» وی در نهایت برای به سامان شدن اوضاع ایران، اقتدار توأم با نظم و آگاهی را پیشنهاد می‌کند.

وی بعد از سقوط اصفهان و اطمینان از انحلال دودمان صفویّه، سرانجام در تاریخ دهم رمضان ۱۱۴۶ ه.ق با کشتی‌ای که عازم سواحل سند بود، ایران را ترک کرد و در ابتدای ماه شوال به سواحل تته رسید و سپس عازم خداآباد شد و هفت ماه بیمار و تنها در این شهر به سر برد. بعد از آن به بهگرو، سپس به ملتان رفت، ولی به علت شیوع بیماری و با در این شهر اقامت نکرد و عازم لاهور شد. بعد از مدتی، یک سال را بنا بر گفتهٔ خود، با غم و اندوه در دهلی گذراند. سرانجام تصمیم گرفت از طریق کابل به قندهار رفته و برای همیشه در خراسان گوشهٔ عزلت اختیار کند، ولی افسوس که دیوان قضا سرنوشت دیگری را برای

او رقم زده بود؛ چرا که همزمان با اقامت در لاهور، خبر ورود لشکر نادرشاه را به قندهار شنید و چون به یقین می‌دانست که اوضاع مناسب ورود نادرشاه به هندوستان است به دهلی بازگشت و تا سال ۱۱۵۴ ه.ق در این شهر باقی ماند. بعد از هجوتند و شدید هندیان و دریافت پاسخ از طرف آنها دهلی را ترک کرده عازم اکبرآباد شد، ولی بعد از مدتی به بنارس مهاجرت کرد و تا پایان عمر در همین شهر به سربرد.

حزین، علی‌رغم همه بدگوییهایش نسبت به هندیان، دارای آن چنان جاذبه و شخصیتی بود که بعد از مرگ، مقبره‌اش در بنارس، زیارتگاه مردم آن سامان گردید. بنا بر گفتهٔ نویسندهٔ تحفة العالم «هر دوشنبه و پنجشنبه بر مقبرهٔ او از زوآر، ازدحام و انبوهی است.»^(۱)

اختصارات

بی تا : بی تاریخ

بی جا : بدون محل چاپ

ش : شماره

ق : قمری

م : میلادی

* : علامت ازین رفتن کتاب

R.D.F : منظور رساله در فهرست اساتید و تألیفات است که در بخش

کتابهای عربی معرفی شده است.

بخش اول:

زندگی و اندیشه

منابع عمومی

الف) فارسی - عربی - اردو :

آقا بزرگ تهرانی، محمد محسن

الذریعہ الی تصانیف الشیعہ، بیروت، دارالاضواء، بی تا: ج ۳/۲۲۹؛
۳۸/۴؛ ۹۴/۵؛ ۱۴۳/۷، ۲۷۲؛ ۱۶۲/۸؛ ۲۳۵/۹؛ ۱۳۳/۱۰؛
۲۵۴/۱۲؛ ۱۰۴/۱۶، ۱۰۶، ۱۷۱، ۱۷۶؛ ۲۱۸، ۲۷۰، ۲۷۷،
۳۴۶؛ ۱۴۹/۱۷.

دائرة المعارف مصاحب، تهرآن، فرانکلین، ۱۳۵۶: ۱/۸۴۳.

سامی، شمس الدین

قاموس الاعلام، استانبول، ۱۳۰۸: ۳/۱۹۳۸-۱۹۳۹.

سرفراز علی رضوی

مآخذات احوال شعرا و مشاہیر، کراچی، انجمن ترقی، ۱۹۸۰: ۱۳۰.

لغت نامهٔ دهخدا، تهران، مجلس، ۱۳۳۰، حرف ح: ۵۱۶.

مدرس، محمد علی

ریحانة الادب، تبریز، ۱۳۴۷/۱: ۳۲۲-۳۲۳.

مشار، خانابا

مؤلفین کتب چاپی (فارسی و عربی)، تهران، ۱۳۴۲/۴: ۱۰۲-۱۰۴.

معین، محمد

فرهنگ فارسی معین، تهران، امیرکبیر، ۲۵۳۶/۵: ۴۵۸.

هدایت حسین

دائرة المعارف الاسلامیة، بیروت، ۱۹۳۳/۷: ۳۷۰-۳۷۱.

هدایت حسین

اردو دائرة المعارف اسلامیه، لاهور، ۱۹۷۳/۸: ۱۷۰-۱۷۱.

(ب) لاتین:

- *Encyclopaedia of Islam*, London, 1971: 3/338.

Hidayet Hosain

- *The encyclopaedia of Islam*, Leiden, 1979: 338.

Hidayet Hosain

- *Islam Ansiklopedisi*, Istanbul, 1977: 5 (413-414).

مقالات

الف) فارسی:

اخوان ثالث، مهدی

«حزین لاهیجی، زندگی و زیباترین غزلهای او»، انتقاد کتاب، ۲
(۱۳۴۳): ج ۱۰/۶-۲۴.

افسر، ریحانه

«شیخ محمد علی حزین اصفهانی»، آشنا، (۳۷۲): ۱۰/۵۶-۶۵.

اقبال آشتیانی، عباس

«یادداشت‌های مرحوم عباس اقبال»، مجله دانشکده ادبیات تهران، ۸
(۱۳۴۰): ۴/۳۷-۳۹.

دانش پژوه، محمد تقی

«صدوسی و انداثر فارسی در موسیقی»، هنر و مردم، ۹۴ (۱۳۴۹):
۲۳-۳۴.

سروشیار، جمشید

«نامه‌ای از شیخ علی حزین لاهیجی در شرح یتیمی از حکیم خاقانی»، یغما
۲۲ (۱۳۴۸): ۲۶۵-۲۶۸.

صولتی دهکردی، شمس‌الدین

«حزین لاهیجی شاعر دلسوخته»، دنیای سخن، ۱۱ (۱۳۶۶): ۵۰-۵۱.

نوزاد، فریدون

«حزین لاهیجی»، ارمغان، ۳۹ (۱۳۴۹): ۳۰۴-۳۱۱، ۴۰۸-۴۱۲،
۴۰۷-۴۷۵، ۵۵۶-۵۶۰، ۶۲۶-۶۲۷.

غلام سرور

«ادبیات فارسی بعد از دوره شاهنشاه اورنگ زیب»، هلال، ۲
(۱۳۳۳): ۱۴/۴.

(ب) لاتین:

Askari, S.H. (syed hassan)

- *Fresh light on shaikn Ali Hazin his Tours in Estern Hindustan*, Proc.2nd, Ind.Hist.Cong. (1938):382-388.

Askari, S.H.

- *The Political Significance of Hazin Career in Estern India*, Bengal Past and Present, 63, (1943):1-10.

Belfor, F.C.

- *Autobiography of Sheikh Mohammad Ali Hazin*, Asiatic journal, 4 (1841): 181-184.

منابع فرهنگ اسلامی

الف) فارسی:

آذر بیگدلی، لطفعلی بیگ

آتشکده آذر، به کوشش سید جعفر شهیدی، تهران، نشر کتاب، ۱۳۳۷:
۳۷۷.

آرزو، سراج الدین علی خان

تنبيه الغافلین، به کوشش محمد اکرم «اکرام»، لاهور، دانشگاه پنجاب،
۱۴۰۱ ق.

آرزو، سراج الدین علی خان

مجمع النقایس، به کوشش عابد رضا بیدار، پتنه، خدا بخش، [بی تا]:
۴۰.

آزاد بلگرامی، غلامعلی

خزانة عامره، کانپور، ۱۹۰۰ م: ۱۹۳-۲۰۰.

آزاد بلگرامی، غلامعلی

سرو آزاد، به کوشش مولوی عبدالحق، حیدرآباد دکن، [بی تا]، ۱۹۱۳: ۲۲۵-۲۲۶.

آغا احمد علی احمد

هفت آسمان، کلکته، ۱۸۷۳ م: ۱۶۱-۱۶۴.

آفتاب رای لکهنوی

ریاض العارفین، به کوشش حسام الدین راشدی، لاهور، ۱۹۷۶ م: ۱۸۸-۱۹۱.

اته، هرمان

تاریخ ادبیات فارسی، ترجمه رضازاده شفق، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۳۷: ۱۹۶.

احمد علی خان هاشمی سندیلوی

مخزن الغرائب، به کوشش محمد باقر، لاهور، ۱۹۶۸: ۸۰۱-۸۰۵.

اصلح میرزا

تذکره شعراي کشمیر، به کوشش حسام الدین راشدی، کراچی، ۱۳۴۶: ۲۰۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۳۶، ۳۳۹، ۳۸۱، ۴۹۴، ۵۱۹، ۵۷۱.

افتخار، عبدالوہاب

تذکره بی نظیر، به کوشش سید منظور علی ایم. ای، ۱۹۴۰ م: ۵۸-۶۰.

افشار یزدی، محمود

افغان نامه، تهران، ۱۳۶۱ ق/ ۱۹۸۳ م: ۱۷۶-۱۸۰.

اکبر آبادی، محمد حسن

محاكمات الشعراء، [نقد شعر... در جواب اعتراضات شیخ حزین بر اشعار اساتذه]، خطی، ش ۲۹۵۵، بشیر حسین، مخطوطات شیرانی، ۶۳۷/۳.

ایمان، رحیم علی خان

منتخب اللطایف، به کوشش محمد رضا جلالی نائینی و امیر حسن عابدی، تهران، تابان، ۱۳۴۹: ۱۵۹-۱۶۰.

براون، ادوارد

تاریخ ادبیات ایران (از صفویه تا عصر حافظ)، ترجمه بهرام مقدادی، تهران، مروارید، ۱۳۶۹: ۱۲۳، ۱۲۵، ۲۴۴، ۲۵۱، ۲۵۳، ۲۵۵، ۳۹۴، ۲۵۶.

بندر ابن داس خوشگو

سفینه خوشگو، به کوشش شاه محمد عطاء الرحمن عطا کاکوی، پته، ۱۹۵۹ م: ۲۹۱/۳-۲۹۳.

بغدادی، اسماعیل پاشا

هدیه العارفین، استانبول، ۱۹۵۱: ۹۹/۱.

بهار، محمد تقی

سبک شناسی، تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۹: ۳/۳۰۴-۳۰۵، ۳۱۰.

بهگوان داس هندی

سفینه هندی، به کوشش شاه محمد عطاء الرحمن عطا کاکوی، پتنه،

۱۹۵۸: ۶، ۳۳، ۴۶، ۵۱-۵۴، ۷۰، ۷۲، ۷۸، ۸۵، ۹۹، ۱۰۴،

۱۱۵، ۱۵۰، ۱۵۲، ۱۵۴، ۲۲۴، ۳۳۳.

تفهیمی، ساجد الله

شعراى اصفهانی شبه قاره، اسلام آباد، ۱۳۷۲: ۱۲۰-۱۲۴.

تمیم داری، احمد

عرفان و ادب در عصر صفوی، تهران، ۱۳۷۳: ۲/۶۳۳-۶۵۴.

حسین دوست سنبلهلی

تذکره حسینی، لکهنو، ۱۲۹۲ ق: ۱۰۵-۱۰۹.

حسین صاحب قبله، مرتضی

مطلع الانوار، خراسان اسلامیک ریسرچ سنتر، کراچی، ۱۹۸۱:

۱۶۴-۱۷۵.

خواجه عبدالرشید

تذکره شعراى پنجاب، لاهور، ۱۳۴۶: ۱۰۳، ۱۱۸-۱۲۵، ۱۳۰،

۱۴۰، ۱۷۱، ۲۶۸، ۳۱۷، ۳۴۲، ۳۷۳، ۳۸۱، ۳۸۸.

دیوان بیگی شیرازی، احمد

حدیقه الشعراء، به کوشش عبدالحسین نوایی، تهران، زرین، ۱۳۶۴:
۴۲۸-۴۳۰.

راشدی، حسام الدین

تذکره شعرای کشمیر، کراچی، ۱۳۴۶: ۱/۱۴۸، ۱۷۸، ۲۹۰، ۲۹۱؛
۲/۵۴۶، ۷۰۲؛ ۳/۱۰۷۵، ۱۳۶۱؛ ۴/۱۸۱۱.

ریپکا، یان

تاریخ ادبیات ایران، ترجمه عیسی شهابی، تهران، بنگاه ترجمه و نشر
کتاب، ۱۳۵۴: ۴۸۸.

زمانی، آصفه

مطالعات زمانی، لکنهو، پرکاشن کیندر سیتاپور رود، ۱۹۳۳م: ۷۱-
۸۲.

زنوزی تبریزی، محمد حسن

ریاض الجنة، خطی، کتابخانه نخجوانی، تبریز، روضه پنجم، قسم
دوم: ۸۲۰.

سید عبدالله

ادبیات فارسی مین هندوون کاحصه، لاهور، ۱۹۶۷م: ۱۳۳-۱۳۷،
۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۵، ۲۲۷، ۲۳۵، ۲۴۹، ۲۶۶، ۲۶۷.

شبلّی، محمّد صدیق خان

تأثیر زبان فارسی بر زبان اردو، اسلام آباد، ۱۳۷۰: ۱۷-۲۲.

شفیعی کدکنی، محمّد رضا

حزین لاهیجی (زندگی و زیباترین غزلهای او)، تهران، توس، ۱۳۴۲.

شفیق اورنگ آبادی، لجهمی نراین

شام غریبان، به کوشش محمّد اکبرالدین صدیقی، کراچی، انجمن
ترقی اردو پاکستان، ۱۹۷۷ م: ۸۶-۹۰.

شوشتری، عبداللطیف

تحفة العالم، به کوشش صمد موحّد، تهران، طهوری، ۱۳۶۳: ۵۱۸-
۵۲۴.

شیرازی، معصومعلیشاه

طرائق الحقایق، به کوشش محمد جعفر محبوب، تهران، سنایی،
۱۳۱۸: ۲۴۷.

صفا، ذبیح الله

تاریخ ادبیات در ایران، تهران، فردوسی، ۱۳۶۸: ۵/۳۸۹، ۱۳۵۹،
۱۳۶۸، ۱۳۸۷، ۱۳۸۹.

صفا، ذبیح الله

گنج سخن، تهران، ۱۳۳۹: ۳/۱۳۴-۱۳۷.

طباطبائی، غلامحسین

سیر المتأخرین، لکھنؤ، ۱۸۶۶ م: ۶۱۵، ۷۴۶.

ظہور احمد اظہر

تاریخ ادبیات مسلمانان پاکستان و ہند، لاہور، ۱۹۷۷: ۳/۳۵۵-۳۵۶.

عبدالحکیم حاکم

مردم دیدہ، بہ کوشش سید عبداللہ، لاہور، شعبہ اردو و پرنسپل یونیورسیتی اورینٹل کالج، ۱۹۶۱ م: ۴۸-۵۶، ۶۴-۶۹.

عبدالغنی خان، محمد

تذکرۃ الشعراء، بہ کوشش محمد مقتدی خان شروانی، علیگرہ، [بی نا]: ۴۲.

علی ابراہیم خلیل خان بنارس

خلاصۃ الکلام، خطی، بادلیان، ش ۱۷۲۱: ۳۸۶-۳۸۷.

علیشیر قانع تنوی

مقالات الشعراء، بہ کوشش حسام الدین راشدی، کراچی، ۱۹۵۷: ۱۶۸-۱۷۰.

علی عابدی، محمد تقی

فارسی ادب کی شخصیات، لکھنؤ، نظامی آفیسٹ پریس، ۱۹۹۲: ۵۳-۳۰.

فخرایی، ابراهیم

گیلان در قلمرو شعر و ادب، تهران، جاویدان، ۲۵۳۶: ۱۰۶-
۱۱۳.

قاجار، محمود میرزا

سفینه‌المحمود، به کوشش عبدالرسول ختیامپور، تبریز، مؤسسه تاریخ
و فرهنگ ایران، ۱۳۴۶: ۲/۶۲۴-۶۲۵.

قاسمی، نصرالله

حزین لاهیجی، [رساله لیسانس ادبیات تهران]، ۱۳۲۴: ۳۵ ص.

قدرت الله شوق

طبقات الشعراء، به کوشش نثار احمد فاروقی، لاهور، ۱۹۶۸ م:
۶۱-۶۲.

قمی، عباس

الکنى واللقاب، نجف، حیدریه، ۱۳۷۶ ق: ۱/۱۰۳.

کشمیری، محمد علی

نجوم السماء فی تراجم العلماء، قم، مکتبه بصیرتی، ۱۳۹۴ ق: ۲۸۳-
۲۹۳.

گروسی، محمد فاضل خان

انجمن خاقان، خطی، مجلس، ش ۸۹۲، انجمن چهارم.

گلچین معانی، احمد

تاریخ تذکره‌های فارسی، تهران، دانشگاه، ۱۳۵۰: ۱/۳۴۹-۳۵۹.

گلچین معانی، احمد

کاروان هند، تهران، آستان قدس، ۱۳۶۹: ۶۳، ۶۹۴، ۸۵۴، ۹۶۹، ۱۲۴۴.

گوپاموی، محمد قدرت الله

نتایج الافکار، به کوشش اردشیر بنشاهی (خاضع)، بمبئی، ۱۳۳۶ ق: ۱۹۸-۲۰۵.

مبتلا، مردان علی خان

منتخب الاشعار، به کوشش محمد اسلم خان، دهلی، ۱۹۷۵ م: ۵۰.

محمد صدیق حسن خان بهادر رام

شمع انجمن، بهوپال، ۱۲۹۳ ق: ۱۳۰-۱۳۲

مصحفی، غلام همدانی

ریاض الفصحاء، به کوشش مولوی عبدالحق، اورنگ آباد، ۱۲۳۷ ق: ۳۰-۳۱.

واله داغستانی، علیقلی خان

ریاض الشعراء، خطی، ملک، ش ۴۳۰۱، ذیل حزین لاهیجی.

هدایت، رضاقلی خان

ریاض العارفین، تهران، ۱۳۱۶: ۱۰۹-۱۱۰.

هدایت، رضاقلی خان

مجمع الفصحاء، به کوشش مظاهر مصفا، تهران، ۱۳۳۹: ۴/۲۱۰.

هدایت، محمود

گلزار جاویدان، تهران، ۱۳۵۳: ۱/۳۷۸.

(ب) لاتین:

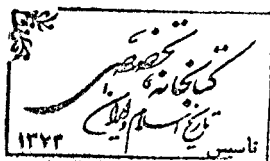
Storey, C.A

- *Persian literature*, London, 1972: 840-849.

Khatak, Sarfarazkhan

- *Shaikh Muhammad Ali Hazin, his life, times and works*, Lahore, 1944.

بخش دوم:

آثار حزین

آثار فارسي حزين

١- آداب الدّعوة الاسماء والاذكار^(١)

٢- آداب العزلة والخلوت^(٢)

٣- آداب المعاشرة^(٣)

٤- آداب النّوافل الثّيلة^(٤)

نسخة خطی:

لكهنو، كتب خانة عمدة العلماء، نسخة خطی، ش ١٠٢ [على عابدی/
٣٠].

* * *

* R.D.F., f. 272 a [Khatak, 162]-١

* R.D.F., f. 273 a [Khatak, 160]-٢

* R.D.F., ff. 373 a-b [Khatak, 160]-٣

R.D.F., f. 275 a [Khatak, 204]-٤

۵- ابطال الجبر والتفویض^(۱)

۶- احکام شک و سهو در نماز^(۲)

احکام صید ← خواص الحیوان

۷- اصول الاخلاق^(۳)

۸- اصول المنطق^(۴)

۹- الاغانی فی الامامت

نسخه خطی:

۱۱۴۹ ق، مرعشی نجفی، ش ۴۹۴. [حسینی، ۱۰۳/۲-۱۰۴].

* * *

۱۰- بشارة النبوت^(۵)

حزین می گوید: «در این کتاب از تورات و انجیل و صحیفه یوشع و کتاب اشعیا، که دلالت بر نبوت پیغمبر ما - صلی الله علیه و آله وسلم - دارد، گواهاها آورده ام.»

* R.D.F., f. 272 b [Khatak, 177]-۱

* R.D.F., f. 272 a [Khatak, 159]-۲

* R.D.F., f. 275 a [Khatak, 233]-۳

* R.D.F., f. 272 a [Khatak, 233]-۴

* R.D.F., f. 271 b [Khatak, 163]-۵

۱۱- پیمانه (مثنوی)

به این اثر فقط در تذکره عقد ثریا، نسخه خطی رامپور، شماره ۵۲ برگ ۵۸ اشاره شده است [khatak, 194] این اثر از بین رفته است.

تاریخ حزین ← تذکره الاحوال

۱۲- التألیف بین الناس^(۱)۱۳- تجدد الامثال^(۲)۱۴- تجرید النفس^(۳)۱۵- التخلیه و المتخلیه^(۴)۱۶- تذکره الاحوال^(۵)

نسخ خطی:

۱۱۶۲ ق. بانکیپور، ش ۶۲۴.

[Maulavi Abdul-Muqtadir, 7: 176]

۱۱۹۷ ق. بادلیان، ش ۳۸۳. [Ethe, 1:261]

* R.D.F., f. 273 b [Khatak, 160]-۱

* R.D.F., ff. 275 a-b [Khatak, 233]-۲

* R.D.F., f. 271 [Khatak, 231]-۳

* R.D.F., f. 273 b [Khatak, 162]-۴

[Khatak, 222, 226]-۵

- ۱۲۰۱ ق. علیگره آزاد، ش ۶۴۳. [Athhar Abbas Rizvi, 173]
- ۱۲۱۶ ق. بریتیش میوزیوم، ش ۱۶۷۱۹، Add. [Rieu, 1:381]
- ۱۲۱۹ ق. علیگره آزاد، ش ۶۴۴. [Athhar Abbas Rizvi, 173]
- ۱۲۲۵ ق. شیرانی، ش ۷۹۳/۳. [محمد بشیر حسین، ۶۸/۱]
- ۱۲۲۷ ق. ایندیا آفیس، ش ۶۷۷. [Ethe, 1: 350]
- ۱۲۲۷ ق. لکهنو، کتابخانه راجه محمود آباد، ش ۱۳۰/۲. [فهرست کتابخانه راجه محمود آباد، ۴۱۱]
- ۱۲۳۸ ق. لکهنو، کتابخانه راجه محمود آباد، ش ۴۴۹. [فهرست کتابخانه راجه محمود آباد، ۴۱۱]
- ۱۲۳۸ ق. مرآت العلوم، ش ۳۲۱۴. [اطهر شیر، ۱۷/۳]
- ۱۲۴۴ ق. بریتیش میوزیوم، ش ۱۹۴۹۷. Add. [Rieu, 2: 843]
- ۱۲۶۵ ق. لکهنو، کتابخانه ندوة العلماء، ش ۵۲. [فهرست کتابخانه ندوة العلماء، ۷۱۹]
- ۱۲۸۰ ق. راس و براون، ش ۲۴۰ (۲). [Ross - Browne, 146]
- ۱۲۸۱ ق. بانکپور، ش ۶۲۵.
- [Maulavi Abdul-Moqtadir, 7: 176-177]
- قرن ۱۲ ق. موزه ملی پاکستان، ش ۱۵۱۲-۱۹۶۱ N.M [نوشاهی، ۷۹۸]
- قرن ۱۲ ق. موزه پاکستان، ش ۲۳۸. [Mohammad Ashraf, 137]
- بی تاریخ. مرعشی نجفی، ش ۷۶۴۶. [حسینی، ۴۷/۲۰]
- بی تاریخ. دانشگاه، ش ۳۷۴۱. [دانش پژوه، میکرو فیلمها، ۲۳۶/۲]

بی تاریخ. کشف الحجب، ش ۵۰۰. [النيسابوری الکتوری، ۱۸۰]
 بی تاریخ. علیگره، ش ۶۴۵. [Athhar Abbas Rizvi, 174]

چاپ:

تذکره الاحوال، اف. سی. بلفور. لندن. (۱۸۳۰ و ۱۸۳۱ م).

تذکره الاحوال، لندن. (۱۸۳۱ م): ۲۸۹ ص، وزیری.

تذکره الاحوال، بنارس. (۱۸۵۱ م).

تذکره الاحوال، لکهنو، (۱۸۷۶ م/۱۲۹۳ ق). [سنگی]^(۱)

تذکره الاحوال، گانپور. (۱۸۹۳ م/۱۳۱۱ ق): ۱۰۳۲ ص [سنگی]^(۲)

تذکره الاحوال، نول کشور. (۱۸۹۳ م). [سنگی]

تذکره الاحوال، ام. سی. ماستر. بمبئی. (۱۹۱۱ م).

تذکره الاحوال، دهلی. (۱۳۱۹ ق).

تذکره الاحوال، بمبئی. (۱۳۲۲ ق).

چ ۳، اصفهان، تأیید، (۱۳۲۲)، ۱۴۰ ص، سربی، رقی.

* * *

۱۷- تذکره الشعراء^(۳)

شرح حال شاعران فارسی و هندی

۱ و ۲- این دو نسخه در ضمیمه کلیات حزین به چاپ رسیده است.

۳- ختک می گوید: به این اثر اولین بار در کتاب نگارستان فارس صص ۲۱۱ و ۲۱۸ اشاره

شده است. من شخصاً این تذکره را ندیده و در منابع دیگر هم نامی از آن مشاهده نکرده ام.

آزاد مؤلف نگارستان فارس، در ص ۱۲۱ این کتاب می گوید که من این اثر را دیده ام. هر

طبق اظهارات آزاد، حزین درباره هر شاعر حدود ۲ الی ۳ سطر نوشته و در میان شاعران

به نظامی گنجوی و فیضی هم اشاره کرده است. [Khatak, 226-227]

نسخه خطی:

۱۱۸۱ ق. کتابخانه ندوة العلماء، ش ۱۴ (۷). [فهرست نسخه‌های
خطی فارسی ندوة العلماء، ۷۰۵].

* * *

تذکره صیدیہ ← خواص الحیوان

۱۸- تذکره العاشقین^(۱)

نسخ خطی:

۱۱۶۱ ق. دانشگاه پنجاب، SPI/VI ۱۱۴ ۵۲۲۹ [منزوی، فهرست
۲۷۲۲/۴].

۱۱۶۱ ق. شیرانی، ش، ۶/۲۲۱۹ [بشیر حسین، ۱/۱۰۵].

۱۱۶۲ ق. دانشگاه پنجاب، API/VI ۷۳ ۲۶۸ [منزوی، فهرست،
۲۷۲۲/۴].

۱۱۸۴ ق. بادلیان، ش ۱۱۸۴ [Ethe, 1: 721].

۱۲۱۳ ق. بریتیش میوزیوم، ش ۳۲۲ [Rieu, 2: 716].

۱۲۲۸ ق. شورا، ش ۱۰/۹۷۱ [حائری، ۳/۲۶۳].

قرن ۱۸ م. (مقدمه) بریتیش میوزیوم، ش ۳۵۶ [Rieu, 2: 716].

- ایندیا آفیس، ش ۱۷۱۲ [Ethe, 929].

- بانکپور، ش ۴۰۲ [Maulavi Abdul-Muqtadir, 3: 228].

چاپ:

تذکرۃ العاشقین، (ضمیمہ تذکرۃ الشعراء وغیرہ)، گانپور، ۱۳۱۱ ق،
 ۱۸۹۳ م. ۱۰۳۲ ص.
 تذکرۃ العاشقین، لکھنؤ، ۱۲۹۳ ق / ۱۸۷۶ م.

* * *

۱۹- تذکرۃ المعاصرین^(۱)

نسخ خطی:

۱۱۷۳ ق. موزہ سالار جنگ، ش ۵۵۱

[Salar Jang Museum, 2: 161]

۱۱۷۸ ق. بانکیپور، ش ۴۰۷

[Maulavi Abdul-Muqtadir, 3: 231]

۱۱۷۸ ق. مرآت العلوم، ش ۴۰۷ [مولوی عبدالمقتدر، ۱/۱۰۴].

۱۱۸۲ ق. بریتیش میوزیوم، ش ۲۰۷ [Rieu, 2: 873] Or.

۱۱۸۴ ق. موزہ ملی پاکستان، ش ۱۲۸-۱۹۵۸ N.M. [نوشاہی،

۷۹۹-۸۰۰].

۱۱۸۴ ق. موزہ ملی پاکستان، ش ۲۳۹

[Mohammad Ashraf, 137].

۱۲۰۱ ق. علیگرہ آزاد، ش ۶۴۶ [Athhar Abbas, Rizvi, 173]

۱۲۱۳ ق. ایندیا آفیس، ش ۶۷۶ [Ethe, 1: 350-351].

۱۲۱۵ ق. موزه سالار جنگ، ش ۵۵۲

[Salar Jang museum, 2: 161]

۱۲۱۹ ق. علیگره آزاد، ش ۶۴۷ [Athhar Abbas Rizvi, 174].

۱۲۲۵ ق. دانشگاه لاهور، ش ۳۸۳۶/۷۹۳/۱ [منزوی، فهرست

مشترک، ۷۵۰/۱۱]

۱۲۲۷ ق. موزه ملی پاکستان، ش ۲۸۸-۱۹۶۲ N.M. [نوشاهی،

۷۹۹-۸۰۰]

۱۲۲۷ ق. موزه ملی پاکستان، ش ۲۴۰

[Mohammad Ashraf, 138]

۱۲۲۷ ق. کتابخانه شادروان مولوی شمس الدین، لاهور [منزوی،

فهرست مشترک، ۷۵۰/۱۱]

۱۲۴۵ ق. علیگره آزاد، ش ۶۴۸ [Athhar Abbas Rizvi, 174].

۱۲۴۵ ق. علیگره آزاد، ش ۶۴۹ [Athhar Abbas Rizvi, 175].

۱۲۴۵ ق. علیگره آزاد، ش ۶۵۰ [Athhar Abbas Rizvi, 175].

۱۲۷۰ ق. راجستان، ش ۴۰۲ [Shaukat AliKhan, 1: 246].

قرن ۱۹ م. بانکپور، ش ۴۰۹

[Maulavi Abdul-Muqtadir, 3: 234]

قرن ۱۹ م. مرآت العلوم، ش ۲۳۵۰ [مولوی عبدالمقتدر، ۱۷۷/۲].

بی تاریخ. دانشگاه، ش ۳۷۳۷ [دانش پژوه، فهرست میکروفیلم‌ها،

۲/۲۳۵].

بی تاریخ. برلین، ش ۶۵۵ [Pretsch, 621].

بی تاریخ. برلین، ش ۶۶۲ [Pretsch, 626].

بی تاریخ. موزه سالار جنگ، ش ۵۵۲ [SalarJang museum, 2: 161].

بی تاریخ. کتابخانه سلطنتی اوده، ش ۲۱ [Sprenger, 1: 135].

گزیده تذکرة المعاصرین :

۱۲۱۷ ق. علیگره آزاد، ش ۶۵۱ [Athhar Abbas Rizvi, 173].

چاپ :

تذکرة المعاصرین، لکهنو، بی تا، ۱۰۳۲ ص، [سنگی]، (درخاتمہ کلیات حزین).

تذکرة المعاصرین، لکهنو، (۱۸۷۶ م / ۱۲۹۳ ق)، [سنگی].

تذکرة المعاصرین، گانپور، (۱۸۹۳ م / ۱۳۱۱ ق) : ۱۰۳۲ ص، [سنگی]، (ضمیمہ دیوان).

تذکرة المعاصرین، هند، (۱۲۹۳ ق)، سری.

تذکرة المعاصرین، دهلی، (۱۳۱۹ ق)، ۸۴ ص، [سنگی].

تذکرة المعاصرین، به کوشش محمد باقر الفت، اصفهان، (۱۳۳۴) : ۱۳۲ ص، سری.

تذکرة المعاصرین، به تصحیح معصومه سالک، رساله فوق لیسانس، دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۷۲.^(۱)

* * *

۲۰- ترجمه اقلیدس^(۱)

(ترجمه‌ای از کتاب معروف هندسه اقلیدس با توضیحات بیشتر است)

۲۱- ترجمه جوشن صغیر^(۲)

۲۲- ترجمه دعاء الصّباح^(۳)

۲۳- ترجمه دعاء معروف به علوی مصری^(۴)

۲۴- ترجمه رساله افیون^(۵)

(ترجمه‌ای از رساله شیخ ابوعلی سینا است.)

۲۵- ترجمه رساله در بیان «قُلْ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي»^(۶)

(ترجمه‌ای از رساله ابی طالب پدر حزین مربوط به سوره ۱۷/۸۵ است.)

* R.D.F., f. 273 a [Khatak, 232]-۱

* R.D.F., f. 272 a [Khatak, 231]-۲

* R.D.F., f. 272 a [Khatak, 231]-۳

* R.D.F., ff. 272 a-b [Khatak, 231]-۴

* R.D.F., f. 273 a [Khatak, 232]-۵

* R.D.F., f. 274 a [Khatak, 232]-۶

۲۶- ترجمه رساله عرفت الله، ترجمه رساله ابی طالب پدر حزین^(۱)
 (در رابطه با گفتار حضرت علی (ع): «عَرَفْتُ اللَّهَ بِهِ فُسَخَ الْعِزَائِمُ
 وَحُلَّ الْعُقُودُ»)

۲۷- ترجمه رساله فی تحقیق ما هو الحق فی مسألة العلم^(۲)
 (ترجمه ای از رساله پدر حزین است)

۲۸- ترجمه قصیده لامیه
 (در ستایش از علی علیه السلام است)
 نسخه خطی:

دانشگاه، ش ۷۷۹۶/۱ [دانش پژوه، ۷۰۴/۱۶].

* * *

۲۹- ترجمه منطق التجرید^(۳)

۳۰- تفسیر سورة حشر^(۴)

(شرح سورة ۵۹/۲)

* ۱- R.D.F., f. 274 a [Khatak, 232-233]

* ۲- R.D.F., f. 274 a [Khatak, 233]

* ۳- R.D.F., f. 273 a [Khatak, 232]

* ۴- R.D.F., f. 272 [Khatak, 231]

۳۱- تعلیقہ و ذیل رسالہ و جیزہ شاہ نعمت اللہ

نسخہ خطی:

بی تاریخ. دانشگاه، ش ۲۸۳۱/۴۲ [منزوی، فهرست، ۲ (۱) ۱۰۹۴ - ۱۰۹۵].

* * *

۳۲- تقسیم الاسماء و معانیها^(۱)

۳۳- توفیق^(۲)

(این رساله در موافقت بین فلسفه و قوانین شرعی است)

۳۴- جام جم^(۳)

۳۵- جرالانقال و ما یناسب لها^(۴)

نسخه خطی:

بی تاریخ. سپهسالار، ش ۵۵۵/۵ [دانش پژوه، ۴/۲۹].

* * *

* R.D.F., f. 274 a [Khatak, 232]-۱

* R.D.F., f. 273 [Khatak, 231-232]-۲

* R.D.F., f. 272 b [Khatak, 178]-۳

R.D.F., f. 273 b [Khatak, 180]-۴

۳۶- الجمع بین الحکمت والشریعت^(۱)

۳۷- جواب رقعات شیخ حسن مرحوم

(تعداد نامه‌ها ۵ عدد است)

نسخ خطی:

۱۱۷۸ ق. بانکیپور، ش ۴۰۷

[Maulavi Abdul-Muqtadir, 3/232]

۱۱۷۸ ق. مرآت العلوم، ش ۴۰۷ [مولوی عبدالمقتدر، ۱/۱۰۴].

چاپ:

جواب رقعات شیخ حسن، تهران، علی اکبر علمی، (۱۹۶۴) [علی

عابدی/۳۰].

* * *

۳۸- جواب سؤالات سائل^(۲)

جواهرنامه ← رساله در چگونگی صید مروارید

۱- [Khatak, 162] R.D.F., f. 273 a *

۲- ظاهراً متعلق به حزین است، اگرچه نام مؤلف به طور واضح و صریح ذکر نشده است. این رساله در پاسخ به درخواستهای مکرر و متعدد دربارهٔ فقه شیعه امامیه با توجه به موقعیت محلی و نوع و چگونگی زندگی در کشور هند است. شروع: سؤال چه می‌فرمایند علمای فرقه محققه امامیه... الخ. [Khatak, 237]

۳۹- چمن و انجمن

نسخ خطی:

۱۱۴۷ ق. موزه ملی پاکستان، ش ۱/۱۴۴، ۱۹۶۲ N.M. [نوشاهی، ۵۶۲].

۱۱۵۵ ق. بریتیش میوزیوم، ش ۳۲۲ Or. [Rieu, 2: 716].
 ۱۱۶۱ ق. شیرانی، ش ۵۲۲۹ SPI/VI ۱۱۴ [بشیر حسین، ۱/۱۰۷].
 ۱۱۶۲ ق. دانشگاه پنجاب، ش ۲۶۸ API/VIV ۳ [منزوی، فهرست، ۲۷۵۵/۴].

۱۱۸۴ ق. بادلیان، ش ۱۱۸۴ [Ethe, 1: 721].
 ۱۲۲۸ ق. شورا، ش ۹۷۱/۱۲ [حائری، ۲۶۳/۳].
 ۱۲۹۲ ق. دانشگاه پنجاب، ش ۹۴۱ PI/VI ۱۵۵ [منزوی، فهرست، ۲۷۵۵/۴].

قرن ۱۸ م. بریتیش میوزیوم، ش ۳۵۶ Or. [Rieu, 2: 716].
 بی تاریخ. ایندیا آفیس، ش ۱۷۱۲ [Ethe, 929].
 بی تاریخ. کتابخانه آصفیه، ش ۱۵۴ (۱۴۸۶/۲)، [Khatak, 163].
 بی تاریخ. بانکپور، ش ۴۰۲
 [Maulavi Abdul-Muqtadir, 3/ 228].

چاپ:

چمن و انجمن، لکهنو، صص ۸۲۳-۸۳۸ (در ضمیمه کلیات حزین).

۴۰- حاشیه بر الهیات شفا^(۱)

۴۱- حاشیه بر شرح هیاکل النور

۴۲- حدیقه ثانی

نسخ خطی:

۱۱۷۸ ق. بانکیپور، ش ۴۰۷

[Maulavi Abdul-Muqtadir, 3/233]

۱۱۷۸ ق. مرآت العلوم، ش ۴۰۷ [مولوی عبدالمقتدر، ۱/۱۰۴].

۱۱۸۴ ق. بادلیان، ش ۱۱۸۴ [Ethe, 1: 721].

۱۲۱۳ ق. کتابخانه دانشگاه مسیحی فورمین، لاهور [منزوی، فهرست

مشترک ۸/(۲)/۱۱۳۱].

۱۲۲۸ ق. شورا، ش ۹۷۱/۵ [حائری، ۳/۲۱۸].

حبيب گنج، ش 34/3. f. 663 a [Khatak, 234].

حدیقه دومین ← حدیقه ثانی

۴۳- حواشی بر شرح حکمت الاشراق^(۲)

* [Khatak, 177]-۱

* [Khatak, 177]-۲

۴۴- خرابات

نسخ خطی:

۱۱۵۵ ق. بریتیش میوزیوم، ش ۳۲۲ Or. [Rieu, 2: 716].

۱۱۶۱ ق. شیرانی، ش ۵۲۲۹ SPI/VI ۱۱۴ [بشیرحسین، ۱/۱۰۸].

۱۱۶۲ ق. دانشگاه پنجاب، ش ۲۶۸ API/VIV ۳ [منزوی، فهرست،

۲۷۷۹/۴-۲۷۸۰].

۱۱۸۴ ق. بادلیان، ش ۱۱۸۴ [Ethe, 1: 721].

۱۲۲۸ ق. شورا، ش ۹۷۱/۱۱ [حائری، ۳/۲۶۳].

قرن ۱۸ م. بریتیش میوزیوم، ش ۳۵۶ Or. [Rieu, 2: 716].

اینڈیا آفیس، ش ۱۷۱۲ [Ethe, 929].

* * *

۴۵- خواص الحيوان^(۲)

نسخ خطی:

۱۱۷۸ ق. بانکپور، ش ۴۰۷

[Maulavi Abdul-Muqtadir, 3/232]

۱۱۷۸ ق. مرآت العلوم، ش ۴۰۷ [مولوی عبدالمقتدر، ۱/۱۰۴].

۱۱۸۲ ق. بریتیش میوزیوم، ش ۲۰۷ Or. [Rieu, 2: 873].

۲- در رساله R.D.F, f. 272 b نام این رساله، «الصَّيْدُ وَالذَّبَائِحُ وَخَوَاصُّ الْحَيَوَانَ» ذکر

شده است. [Khatak, 195]

۱۱۸۳ ق. شفیع، ش ۲۶۴/۲۶۶ [بشیر حسین، ۳۱۴].
 ۱۱۸۳ ق. موزه ملی پاکستان، ش ۷۳۲ - ۱۹۶۱ N.M. [نوشاهی،
 ۵۶].

۱۲۱۳ ق. بریتیش میوزیوم، ش ۲۳۵۶۲/۳ [Rieu, 2:483].
 قرن ۱۳ ق. راولپندی، کتابخانه مستألیه، ش ۴۰ [منزوی، فهرست
 مشترک، ۴۳۰/۱].

بی تاریخ. شیرانی، ش ۲/۱۹۵۸/۴۹۷۰ [بشیر حسین، ۶۹۱/۳].
 - ایندیا آفیس، ش ۱۷۱۲ [Ethe, 929].
 - علیگره، ذخیره سبحان الله، ص ۸ [نقوی، ۳۶۵].

* * *

۴۶- الخواص المجربه^(۱)

(احتمالاً مربوط به پزشکی و خاصیت داروهاست)

۴۷- دستورالعلاء فی آداب الملوك والوزراء^(۲)

نسخ خطی:

۱۱۵۳ ق. ایوانو- کرزن، ش 502.f.118a [Khatak, 164]؛ [نقوی،
 ۳۶۵].

* R.D.F., f. 272 b. [Khatak, 159-160]-۱

R.D.F., f. 272 a. [Khatak, 164]-۲

۱۱۲۵ ق. شیرانی، ش ۳۸۰۶/۷۹۳/۲ [بشیر حسین، ۲/۲۱۷].

* * *

۴۸- دعای یمانی^(۱)

(در نسخه خطی آثار احمدی میان محمد به این اثر اشاره شده است.)

۴۹- دیوان حزین لاهیجی^(۲)

نسخ خطی:

۹۸۵ ق. (۳) دانشگاه پنجاب، ش A ۱۵ PI/VI ۲۹۲۹ (۳۷۶ف)

[منزوی، فهرست، ۳/۲۲۹۳].

قرن ۱۰ ق. (۴) دانشگاه پنجاب، ش M ۱۵ PI/VI ۲۳۶۴ (۳۷۷ف)

[منزوی، فهرست، ۳/۲۲۹۳].

۱۰۹۶ ق. (۵) دانشگاه پنجاب، ش ۱۵ PI/VI ۵۶۱ (۳۷۸) [منزوی،

فهرست، ۳/۲۲۹۳].

قرن ۱۱ ق. دانشگاه پنجاب، ش A ۱۶ PPI/VI ۱۵۶۶ (۳۷۹).

[منزوی، فهرست، ۳/۲۲۹۳].

قرن ۱۱ ق. دانشگاه پنجاب، ش C ۱۵ PI/VI ۲۷۴۶ [منزوی،

فهرست، ۳/۲۲۹۳].

* [Khatak, 164]-۱

[Khatak, 164-173]-۲

۳، ۴، ۵- تاریخهای مذکور به علت اینکه متعلق به قبل از تولد حزین می باشد، اشتباه است.

قرن ۱۱ ق. دانشگاه پنجاب، ش B ۶ PPI/VI ۱۷۱۰ (۳۸۰)
[منزوی، فهرست، ۲۲۹۳/۳].

۱۱۴۷ ق. موزه ملی پاکستان، ش ۱/۱۴۴ - N.M 1962 [نوشاهی،
۴۸۹].

۱۱۵۵ ق. بریتیش میوزیوم، ش ۳۲۲ [Rieu, 2: 715-716] Or.
۱۱۶۱ ق. دانشگاه پنجاب، ش ۱۱۴ SPI/VI ۵۲۲۰. [منزوی،
فهرست، ۲۲۹۳/۳].

۱۱۶۲ ق. دانشگاه پنجاب، ش ۷۳ API/VI (۵۶۷ ف) [منزوی،
فهرست، ۲۲۹۳/۳].

۱۱۶۵ ق. دانشگاه پنجاب، A ۱۱۴ SPI/VI ۴۳۴۹ [منزوی،
فهرست، ۲۲۹۳/۳].

۱۱۶۵ ق. شیرانی، ش ۱۲۹۶/۴۳۴۹ [بشیر حسین، ۱/۱۱۸].
۱۱۶۶ ق. موزه ملی پاکستان، ش ۱۰۹-۱۹۷۶ N.M. [نوشاهی،
۴۸۹].

۱۱۶۶ ق. موزه ملی پاکستان، ش ۱۱۰-۱۹۷۶ N.M. [نوشاهی،
۴۹۰].

۱۱۶۶ ق. موزه ملی پاکستان، ش ۱۱۱-۱۹۷۶ N.M. [نوشاهی،
۴۹۰].

۱۱۶۷-۱۱۷۰ ق. شورا، ش ۴/۶۲۰ [اعتصامی، ۲/۳۷۳].

۱۱۷۰ ق. شیرانی، ش ۶۳۱۷ [بشیر حسین، ۱/۱۶۰].

۱۱۷۹ ق. موزه ملی پاکستان، ش ۱۰/۲۴۷ - N.M. ۱۹۵۷
[نوشاهی، ۴۹۰].

۱۱۸۴ ق. موزه ملی پاکستان، ش ۱۱۲ - ۱۹۷۶ N.M. [نوشاهی، ۴۹۰].

۱۱۸۸ ق. دانشگاه پنجاب، ش B ۱۵۵ PI/VI ۱۱۸۴ (۵۶۹ ف) [منزوی، فهرست، ۲۲۹۴/۳].

۱۱۹۵ ق. کتابخانه همدرد کراچی، ش د ۳۷-۳ [عباسی نوشاهی، ۱۴۰].

۱۱۹۶ ق. دانشگاه پنجاب، ش ۲۱ KPI / VI ۲۱۷۸ (۳۸۲). [منزوی، فهرست، ۲۲۹۴/۳].

قرن ۱۲ ق. موزه ملی پاکستان، ش ۱۳ - ۱۹۷۶ N.M. [نوشاهی، ۴۸۹].

قرن ۱۲ ق. موزه ملی پاکستان، ش ۴/۲۵۶ - ۵۲۸ N.M. [نوشاهی، ۴۹۰].

قرن ۱۲ ق. موزه ملی پاکستان، ش ۱۳۱۰ - ۱۶۱ N.M. [نوشاهی، ۴۹۰].

قرن ۱۲ ق. گنج بخش، ش ۱۰۹۲۷ [منزوی، فهرست مشترک، ۸، ۱۱۲۹/(۲)].

قرن ۱۲ ق. کتابخانه محمودیه، دیره غازی خان، تونسہ [منزوی، فهرست مشترک، ۸، ۱۱۲۹/(۲) - ۱۱۳۰].

قرن ۱۲ ق. ملک، ش ۵۱۴۸/۲ [منزوی، فهرست، ۲۲۹۴/۳].

قرن ۱۲ ق. ملک، ش ۵۱۶۵ [افشار، ۲۷۴/۲].

قرن ۱۲-۱۳ ق. گنج بخش، ش ۱۱۲۳۰ [منزوی، فهرست مشترک، ۸، ۱۱۳۰/(۲)].

- قرن ۱۲-۱۳ ق. دانشگاه، ش ۳۸۵۰ [دانش پژوه، ۱۲/۲۸۲۹].
- ۱۲۱۳ ق. کتابخانه دانشکده مسیحی فورمین، لاهور [منزوی، فهرست مشترک، ۸(۲)/۱۱۳۰].
- ۱۲۲۶ ق. کتابخانه ندوة العلماء، ش ۶۴ (۱۳۹) [فهرست نسخه - های خطی فارسی ندوة العلماء، ۳۷۱].
- ۱۲۲۸ ق. شورا، ش ۹۷۱ [حائری، ۳/۲۵۹].
- ۱۲۹۴ ق. دانشگاه پنجاب، ش ۱۵۵ PI / VI ۹۴۱ (۵۶۸ ف) [منزوی، فهرست، ۳/۲۲۹۴؛ فهرست مشترک، ۸(۲)/۱۱۳۰].
- قرن ۱۸ م. بریتیش میوزیوم، ش ۳۵۶ [Rieu, 2: 716].
- قرن ۱۹ م. بریتیش میوزیوم، ش ۱۸۸۹۰ [Rieu, 2: 714].
- قرن ۱۹ م. دانشگاه داکا، ش Du۲۳ [منزوی، فهرست، ۳/۲۲۹۴].
- قرن ۱۹ م. بانکپور، ش ۴۰۴
- [Maulavi Abdul-Muqtadir, 3: 230].
- بی تاریخ. بنگال، آسیایی، ش ۴۴ (۴۱۱) [منزوی، فهرست، ۳/۲۲۹۴].
- بی تاریخ. بنگال، آسیایی، ش ۸/۸۰۶۸ (۱۰۳۴) [منزوی، فهرست، ۳/۲۲۹۴].
- بی تاریخ. کتابخانه ندوة العلماء، ش ۶۳ (۸) [فهرست نسخه های خطی فارسی ندوة العلماء، ۳۷۰-۳۷۱].
- بی تاریخ. دانشگاه پنجاب K ۱۵ PI/VI (۳۸۳) [منزوی، فهرست، ۳/۲۲۹۴].

بی تاریخ. دانشگاه فردوسی، ش ۱۲۳ [فاضل، ۶۹-۷۰].

بی تاریخ. پنجاب پبلیک لائبریری، ش ۷۸۲، ۸۷۱ دیو [منزوی،
فهرست مشترک، ۸(۲) / ۱۱۳۰].

بی تاریخ. دانشگاه کمبریج، ش Add. 3539/1258

[Browne, E. 257-258]

بی تاریخ. ایندیا آفیس، ش ۱۷۱۲ [Ethe, 927].

بی تاریخ. بانکپور، ش ۴۰۳

[Maulavi Abdul-Muqtadir, 3 / 229]

نسخه خطی گزیده دیوان :

۱۱۴۹ ق. آصفیه، ش ۹۶۵ [ف، آصفیه، ۴ / ۲۸۲].

چاپ :

دیوان حزین لاهیجی، لکهنو، (۱۲۹۳ ق)، [سنگی].

دیوان حزین لاهیجی، لکهنو، (۱۸۷۶ م)، ۱۰۳۲ ص، [سنگی].

دیوان حزین لاهیجی، لکهنو، بی تا، ۱۰۳۲ ص، [سنگی]، با تذکره
حزین در یک جلد.

دیوان حزین لاهیجی، گانپور، (۱۸۹۳ م / ۱۳۱۱ ق) : ۱۰۳۲ ص
[سنگی]

دیوان حزین لاهیجی، نسخه تصحیح کرده مصنف (ملک قلی واله
داغستانی، با مقدمه ممتاز حسن، لاهور، نیشنل پبلشینگ هاوس
لیمیتد، (۱۹۷۱ م).

دیوان حزین لاهیجی، بیژن ترقی، تهران، ختام، (۱۳۵۰ ش).

۵۰- رجم الشیاطین یا جواب شافی (در جواب خان آرزو) ^(۱)

چاپ:

رجم الشیاطین، به کوشش شیخ اکرام الحق، ملتان، (۱۹۶۱): ۲۱۰
ص، [علی عابدی / ۳۱].

* * *

۵۱- الرد علی النصاری فی القول بالاقانیم ^(۲)

۵۲- رساله ابطال تناسخ برای تابعین ^(۳)

۵۳- رساله اقسام المصدقین بالسعادت الاخرویه ^(۴)

۵۴- رساله امامت ^(۵)

۵۵- رساله بحث با شیخ سهروردی در رؤیا ^(۶)

۱- در منابع زیر به این اثر اشاره شده است: نگارستان فارس، چاپ لاهور، ص ۲۱۳؛ خزانه عامره، چاپ نول کشور، صص ۲۰۱-۲۰۲؛ کاتالوگ نسخ فارسی دانشگاه کمبریج، ص ۲۳۴؛ ریو ص ۵۳۰. [Khatak, 198]

* ۲- R.D.F., f. 272 b [Khatak, 162]

* ۳- R.D.F., f. 271 b [Khatak, 197]

* ۴- R.D.F., f. 275 b [Khatak, 207-208]

۵- در عقد ثریا، نسخه خطی رامپور شماره ۵۲ برگ ۵۸ به این اثر اشاره شده و در عقد ثریا چاپ اورنگ آباد، ص ۲۲ به نام فتح السبل آمده است. با نام الاغاثه فی الامامت هم ذکر شده است. [Khatak, 200-201].

* ۶- R.D.F., f. 275 b [Khatak, 207]

۵۶- رساله تزکیة النفس^(۱)

۵۷- رساله تضعیف شطرنج^(۲)

۵۸- رساله حسن و قبح عقلی^(۳)

۵۹- رساله حصر ضروریات دین^(۴)

۶۰- رساله در اعمال شب جمعه^(۵)

۶۱- رساله در امامت^(۶)

(به نظر می‌رسد که با رساله الاغاثة فی الامامة، که در R.D.F., f.

271b اشاره شده است، فرق داشته باشد).

۶۲- رساله در اوزان و مثقال و درهم و دینار و غیره^(۷)

نسخ خطی:

۱۱۷۳ ق. مرعشی نجفی، ش ۵۴۰ [حسینی، ۱۴۳/۷].

* R.D.F., f. 275 a [Khatak, 207]-۱

* R.D.F., f. 273 a [Khatak, 206]-۲

* R.D.F., f. 275 a [Khatak, 204]-۳

* R.D.F., [Khatak, 207]-۴

* R.D.F., f. 275 a [Khatak, 204]-۵

* R.D.F., f. 275 b [Khatak, 208]-۶

۷- در رساله R.D.F., f. 271b به نام «المعیار فی الاوزان الشرعی» آمده است.

[Khatak, 195]

۱۱۷۸ ق. بانکیپور، ش ۴۰۷^(۱)

[Maulavi Abdul-Muqtadir, 3 / 232]

۱۱۷۸ ق. مرآت العلوم، ش ۴۰۷ [مولوی عبدالمقتدر، ۱/۱۰۴].

۱۲۱۳ ق. بریتیش میوزیوم، ش ۲۳۵۶۲ Add. [Rieu, 2: 483].

بی تاریخ. ایندیا آفیس، ش ۱۷۱۲ [Ethe, 929].

بی تاریخ. ایوانو-کرزن، Ms. 502, ff, 141 V - 143 V^(۲)

[Khatak, 195]

بی تاریخ. لکهنو، کتابخانه عمده العلماء، ش ۱۰۲ [علی عابدی، ۳۱]

* * *

۶۳- رساله در بیان خوارق العادات والمعجزات والكرامات^(۳)

۶۴- رساله در بیان القوة القدسیه^(۴)

۶۵- رساله در تاریخ هندوستان (واقعات ایران و هند)^(۵)

۱- در کاتالوگ بانکیپور به نام «رساله اوزان شرعی» ذکر شده است. [بانکیپور، ۳/۲۳۲]

۲- در مجموعه خطی کرزن با نام تحقیق اوزان شرعی و عرفی آمده است. [Khatak, 195]

* R.D.F., f. 275 b [Khatak, 205]-۳

* R.D.F., f. 275 a [Khatak, 207]-۴

۵- در طبقه بندی که توسط ایوانف (ایوانو Ivanow) در: (R.A.S.B. Pers. Cat. 1924, P 797, No. 1749 صورت گرفته، این اثر جزو آثار مشکوک حزین قرار گرفته است.

دلیلی که به وسیله فهرست نویس ذکر شده این است که شیوه و سبک نگارش این رساله به

کتاب تذکره الاحوال که در طبقه بندی ایوانف (i.e., the R.A.S.B. MS. 225) بعد

از این اثر قرار گرفته، شبیه است. دلیل مذکور بعد از ذکر مطالب زیر درستی خود را از

دست می دهد:

نسخ خطی:

۱۱۸۳ ق. ایندیا آفیس، ش ۱۷۱۴ [Ethe, 930].

۱۲۱۴ ق. کتابخانه ملا فیروز، ش ۱۱، [Rehatsek, 218].

الف) در این نسخه خطی نام مؤلف نیامده است، در حالی که حزین در آغاز و پایان آثار خود نامش را ذکر می کند.

ب) به «رساله ای در تاریخ هندوستان» نه در میان تألیفات وی اشاره ای شده و نه در هیچ منبع دیگری که نامی از حزین به میان آمده، ذکر از آن رفته است.

ج) در این اثر به تاریخ خاتمه رساله یعنی روز دوشنبه دهم ربیع الاول ۱۱۸۰ ه. ق. / ۱۶ اوت ۱۷۶۶ م، در حسین آباد اشاره شده است. این تاریخ درست یک ماه و بیست و دو روز قبل از مرگ حزین است. این تاریخ بنا بر دو دلیلی که به آن اشاره می شود صحیح به نظر نمی رسد:

(۱) در این تاریخ حزین به علت پیری و ضعف ناشی از بیماری قادر به حرکت نیست و به تدریج به لحظات پایانی عمر خود نزدیک می شود و در این سالها تقریباً تألیفی نداشته است.

(۲) وی مدتهای طولانی قبل از مرگ در بنارس اقامت داشته و هیچ مدرکی دال بر اقامت وی در حسین آباد وجود ندارد.

د) شباهت شیوه نگارش نمی تواند ملاک و میزانی برای تشخیص اصالت کار یک نویسنده باشد. این نسخه خطی، به وسیله فهرست نویس، به شکل غلط و نادرستی توصیف شده است: «یادداشت کوتاهی درباره تاخت و تاز و تهاجم مسلمانان به هندوستان بر حسب توالی تاریخی.»

این تجاوزها منحصر به تاخت و تاز مسلمانان به کشور هندوستان نیست. بلکه یک تاریخ عمومی از تهاجمات ایرانیان به نواحی سند و هند از قدیمی ترین ایام است که توسط احمد شاه ابدالی صورت گرفته است و بیست و یک تاخت و تاز را در بر می گیرد. آخرین تاریخی که به آن اشاره شده ۱۱۷۳ ه. ق. است.

در برگ ۱۱۱b آمده است که: «در سنه ثلث و سبعین و مائة بعد الف [احمد شاه] رو به دهلی آورده، امرای شریر و لشگر مرهته را که درین جا بودند مقتول و منهزم ساخته.»

در برگ ۱۱۲ این کتاب به آخرین کشمکش بین احمد شاه ابدالی و مرهته، در نزدیکی ←

۶۶- رساله در تحقیق بعض المسائل^(۱)

۶۷- رساله در تحقیق جهل بسیط و مرکب^(۲)

۶۸- رساله در تحقیق معاد روحانی

نسخ خطی:

۱۱۷۸ ق. بانکیپور، ش ۴۰۷

[Maulavi Abdul-Muqtadir, 3/ 233]

۱۱۷۸ ق. مرآت العلوم، ش ۴۰۷ [مولوی عبدالمقتدر، ۱/ ۱۰۴].

ایوانو - کرزن، ش ۷۵۲ (۱) [Khatak, 230]؛ [نقوی، ۳۶۵].

ایوانو - کرزن، تکلمه ثانی ۱۰۴۳ (۳) [Khatak, 230]؛ [نقوی، ۳۶۵].

«اکبرآباد اشاره شده است: «والحال در نواحی اکبرآباد مشغول دفع متمردان و انتظام این ملک ویران است.»

این کتاب با گزارش مربوط به خلع سلطنت مهاراجه بن کیشن بن لواب، توسط ندیم درباری خود بهو (Bahu) آغاز می شود. مهاراجه از ضحاک طلب کمک و یاری کرده و ضحاک هم گرشاسب پسر زاب را جهت کمک به مهاراجه اعزام می دارد. گرشاسب هم بعد از شکست دادن و مقتول ساختن بهو، دوباره مهاراجه را بر تخت سلطنت می گمارد. کتاب این گونه آغاز می شود:

موافق سیر معتبره، دفعاتی از لشگر ایران به سند و هند درآمده، در این مقام به ایجاز و اختصار تمام... ثبت می نماید. برای من مسلم و آشکار است که این کتاب هیچ ارتباطی به حزین ندارد. [Khatak, 235-236].

* R.D.F., f. 275 b [Khatak, 205]-۱

۲- به این رساله در کتاب نجوم الاسماء متعلق به مجموعه خطی سبحان الله خان به شماره ۹۲۰۱۱۲ برگ ۱۸۲b اشاره شده است. [Khatak, 200]

۶۹- رساله در تحقیق نماز جمعه^(۱)

۷۰- رساله در تدوین بعض ما کتب الی الاصحاب^(۲)

۷۱- رساله در جفر^(۳)

۷۲- رساله در جواب سؤال اربعین «روضه شهادت»^(۴)

۷۳- رساله در جواب از اربعه متناسبه^(۵)

۷۴- رساله در جواب المسائل^(۶)

(در جواب مسائلی که از خراسان دریافت کرده است.)

۷۵- رساله در جواب المسائل^(۷)

(در جواب مسائلی که از گیلان برایش رسیده بود.)

۷۶- رساله در جواب سؤال^(۸)

(در پاسخ به سؤالاتی که حزین از استانبول دریافت کرده بود.)

* R.D.F., f. 275 b [Khatak, 217]-۱

* R.D.F., f. 274 b [Khatak, 207]-۲

۳- فقط در کتاب نگارستان فارس، چاپ لاهور ص ۲۱۸ به این اثر اشاره شده است.

۴- در کتاب نجوم الاسماء متعلق به نسخه خطی سبحان الله به شماره ۹۲۰/۱۲ برگ b ۸۲ به این اثر اشاره شده است. [Khatak, 200].

* R.D.F., f. 274 b [Khatak, 203]-۵

* R.D.F., f. 275 a [Khatak, 204]-۶

* R.D.F., f. 275 a [Khatak, 204]-۷

* R.D.F., f. 275 [Khatak, 204]-۸

۲۷- رساله در جواب مسأله وضو^(۱)

نسخه خطی:

لکهنو، کتب خانه عمدة العلماء، ش ۱۰۲ [علی عابدی/۳۲].

* * *

۲۸- رساله در چگونگی صید مروارید^(۲)

نسخ خطی:

۱۱۵۸ ق. شفیع، ش ۲۶۷/۳۹۰ [بشیر حسین، ۳۴۱].

۱۲۲۵ ق. مجموعه سبحة الله خان، ش ۵۵۳۰۸/۳

[Khatak, 196]

* * *

۲۹- رساله در حدوث و قدم^(۳)

نسخ خطی:

۱۱۷۸ ق. بانکپور، ش ۴۰۷

[Maulavi Abdul-Muqtadir, 3/ 232]

۱- R.D.F., f. 275 [Khatak, 204]

۲- منابعی که از این رساله نام برده اند، عبارتند از: نسخه خطی نغمة عندلیب شماره ۱۸۱۱ برگ ۶۵b و نجوم الاسماء فی تراجم العلماء، شماره ۱۲/۹۲۰ برگ ۸۲a متعلق به مجموعه خطی سبحة الله خان و همین طور [R.D.F., f. 272 b [Khatak, 196].

۳- در رساله R.D.F., f. 271 b با نام «مبحث القدم والحدوث» آمده است.

[Khatak, 196]

۱۱۷۸ ق. مرآت العلوم، ش ۴۰۷ [مولوی عبدالمقتدر، ۱/ ۱۰۴].

ایوانو- کرزن، ش ۵۰۲ [Khatak, 196]؛ [نقوی، ۳۶۵].

ایوانو- کرزن، ش ۱۰۴۳ [Khatak, 196]؛ [نقوی، ۳۶۵].

خلاصه رساله در حدوث و قدم:

ایوانو- کرزن R.A.S.B.MS. 52 (6), ff. 141 - 141 V

[Khatak, 196]

* * *

۸۰- رساله در حقیقت نفس و تجرد آن

نسخ خطی:

بانکپور، ش ۹ a MS. 407, f. [Khatak, 201].

کرزن [Khatak, 202] R.A.S.B.Ms, 52, ff. 128 V - 134 V.

ایندیا آفیس، ش ۱۹۰۳ [Ethe, 1057].

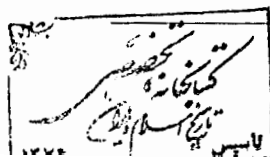
لکهنو، کتب خانه مدرسه الواعظین، ش ۴۲۸ [علی عابدی، ۳۲].

ایوانو- کرزن، ش ۵۰۲ (۲) [نقوی، ۳۶۴].

ایوانو، تکلمه ثانی، ش ۱۰۴۳ (۵) [نقوی، ۳۶۴].

* * *

۸۱- رساله در حلال بودن تنباکو و کشیدن قلیان^(۱)

* [Khatak, 200] - ۱

۸۲- رساله در دلالت فعل مضارع مثبت و ذکر اقوال و تأیید قول

ابوحیان توحیدی در مشترک بودن آن بین حال و استقبال^(۱)

۸۳- رساله در ذکر احوال افضل الدین محمد کاشانی^(۲)

۸۴- رساله در سماع و آداب آن

(رساله کوتاهی در باره آواز است. این اثر با رساله تحقیق غنا، که به عربی نوشته شده است، فرق دارد.)

نسخ خطی:

ملک، ش ۴۰۵۷ [افشار، ۷/ ۱۸۵].

کتابخانه جان ریلندز منچستر، ش ۸۱۶ [Khatak, 208]^(۳)

* * *

۸۵- رساله در شرح معنی سورة ۷۸/۳۶

۱۱۷۸ ق. بانکپور، ش 407, f. 244 b [Khatak, 230].

* * *

۸۶- رساله در علم هواشناسی

(رساله کوچکی مربوط به پدیده‌های مختلف هواشناسی است.)

* ۱- R.D.F., 274 b [Khatak, 207]

* ۲- [Khatak, 203-204]

۳- Cat, P. 809, [Khatak, 208]

ایوانو - کرزن، ش 249b - 242b ff. 1778. [Khatak, 230-231].

* * *

۸۷- رساله در غسل

(بحثی پیرامون آیه قرآنی «إِلَى الْمَرَاقِ»: فاغسلوا وجوهکم و ایدیکم الی المرافق، است.)

نسخ خطی:

مجموعه خطی کرزن، ش 363-360 ff. (5) 752, [Khatak, 205].
کشف الحجب، ش ۲۹۱ [النيسابوری الکتوری، ۲۹۱].

* * *

۸۸- رساله در مبادی مقدّماتی علم نجوم یا ستاره شناسی

ایوانو - کرزن، ش 265 v. 250a ff. 1778. [Khatak, 229].

* * *

۸۹- رساله در مواعید الاسحار^(۱)

۹۰- رساله در جوب من الرّجلین^(۲)

کشف الحجب، ش ۱۵۲۲ [النيسابوری الکتوری، ۲۸۴].

* * *

۱- براون، ذیل ش ۱۲۸۰ [نقوی/۳۶۵].

۲- در کتاب مرآت الاحوال جهان نما، متعلق به نسخه خطی کرزن، شمار ۲۷۸ برگ ۳۳۷ به

این رساله اشاره شده است. [Khatak, 202].

۹۱- رساله زاد المسالک

(به این رساله فقط در آثار احمدی میان محمد اشاره شده است.)^(۱)

۹۲- رساله عملیات خاص^(۲)

(این رساله به فواید چهل و یک و دیگر اعمال و او را شبیه است.)

* * *

۹۳- رساله الفرق بین العلم والمعرفت^(۳)۹۴- رساله قضا و قدر^(۴)۹۵- رساله کرامت و احکام آنها^(۵)۹۶- رساله مدارج حروف^(۶)

رساله مروارید ← رساله در جگونگی صید مروارید

۱- [Khatak, 203]

۲- تنها منبعی که به این رساله اشاره کرده، تذکره بنارس نگارش مظفر حسن است و در ص ۴۲۶ چنین آمده که: یک نسخه از این رساله در کتابخانه حاکم محمد صادق دهلی پور در بنارس موجود است.

* R.D.F., f. 275 a [Khatak, 204-205]

۴- در کتاب خطی مرآت الاحوال جهان نما، متعلق به مجموعه خطی کرزن، شماره ۲۷۸ برگ ۳۳۷ به این رساله اشاره شده است. [Khatak, 206]

* R.D.F., f. 273 a [Khatak, 206]

[Khatak, 204]-۶

۹۷- رساله معرفت القبله^(۱)

۹۸- رساله معیار

نسخه خطی:

لکهنو، کتابخانه مدرسه الواعظین، ش ۴۲۸ [علی عابدی، ۳۲].

* * *

۹۹- رساله مناسک الحج^(۲)

۱۰۰- رساله منطق^(۳)

۱۰۱- رساله نمازهای واجب

نسخه خطی:

لکهنو، کتب خانه عمده العلماء، ش ۱۰۲ [علی عابدی، ۳۲].

* * *

۱۰۲- رقعات حزین

(مشمول بر ۲۴ نامه است.)

۱۱۹۵ ق. مرآت العلوم، ش ۲۲۰۱ [مولوی عبدالمقتدر، ۱۵۱/۲].

۱۲۴۷ ق. لاهور، کتابخانه احسان دانش [منزوی، فهرست، ۳۳۵/۵]

۱- الذریعه، ۱۰۴/۱۶، [Khatak, 203]

۲- [Khatak, 203]

۳- [Khatak, 202, 203]

بی تاریخ. دانشگاه پنجاب، MS. Pe. II, 20, Pt, III, ff, 68b-80a
[Khatak, 208]

۱۷۹۹ م. مرآت العلوم، ش ۳۷۸۴ [اطهر شیر، ۱۴۶/۳]

* * *

۱۰۳- رقعہ حزین

نسخہ خطی:

بانکیپور، نسخہ خطی ریاض الافکار، برگ ۴۱b [Khatak, 202]

* * *

۱۰۴- روائع الجنان^(۱)

۱۰۵- ریاض الحکمت^(۲)

۱۰۶- ساقی نامہ^(۳)

(مثنوی است مشتمل بر ہزار بیت.)

۱۰۷- سبب اختلاف در اخبار و بیان و طریق جمع کردن آنها^(۴)

۱- الذریعہ، ۲۵۹/۱۱.

* [Khatak, 203]-۲

[Khatak, 217]-۳

* R.D.F., f. 272 b [Khatak, 220]-۴

۱۰۸ - سفرنامه حزین

(با مختصر تغییر همان تذکرة الاحوال، تاریخ حزین و سوانح عمری است.)

چاپ:

چ ۲، سفرنامه حزین، به کوشش محمد ملایری، تهران، بنیاد، (۱۳۴۴)

۱۹۳ ص. (۱)

* * *

۱۰۹ - سفینه شیخ علی حزین

(منتخبات اشعار شعرای مقدم)

چاپ:

سفینه شیخ علی حزین، حیدرآباد دکن، جامعه عثمانیه، (۱۹۳۰ م/

۱۳۴۸ ق)، ۱۰۲ ص، [سنگی]، [علی عابدی، ۳۲].

* * *

سوانح عمری ← تذکرة الاحوال

۱۱۰ - سیرت المتعلمین (۲)

(کتابی درباره اخلاق شاگردان و مریدان است.)

۱ - متن این کتاب به صورت ساده شده در مجله پیمان با مشخصات زیر به چاپ رسیده است:

پیمان، ۴: ۴۹-۶۶؛ ۱۲۱-۱۳۷؛ ۱۹۳-۲۱۶؛ ۲۶۵-۲۸۸

* R.D.F., f. 273 a [Khatak, 220]-۲

۱۱۱- شرح بعضی خطب^(۱)

(شرحی مربوط به بعضی از خطبه‌های علی علیه السلام است).

۱۱۲- شرح بعضی فصول افلاطون الهی^(۲)۱۱۳- شرح خطبه شقشقیه^(۳)

(شرحی بر خطبه شقشقیه حضرت علی علیه السلام است).

۱۱۴- شرح دعای عرفه^(۴)

(شرحی بر دعای عرفه امام حسین (ع) است).

۱۱۵- شرح رساله ابی یوسف در تحقیق النفس^(۵)

(شرحی بر رساله ابی یوسف یعقوب بن اسحاق الکندی مربوط به نفس است).

۱۱۶- شرح رساله در تحقیق الحركت^(۶)

(شرحی بر رساله تحقیق الحركت، تألیف ابی طالب، پدر حزین است).

* R.D.F., f. 272 a [Khatak, 221]-۱

* R.D.F., f. 272 b [Khatak, 220]-۲

۳- در کتاب نجوم الاسماء متعلق به مجموعه خطی سبحان الله خان به شماره ۹۲۰/۱۲ برگ ۸۲b به این اثر اشاره شده است.

* R.D.F., f. 272 [Khatak, 221]-۴

* [Khatak, 221]-۵

* [Khatak, 220]-۶

۱۱۷- شرح رساله فی عمل المتسبع والمتسع فی دائرة الف، با، جیم

من التعالیم^(۱)

(شرحی بر رساله ابی طالب پدر حزین است.)

۱۱۸- شرح رساله فی قول ارسطو^(۲)

(شرحی بر رساله ابی طالب پدر حزین، درباره این قول ارسطو که

«چرا آب باران سبکتر است؟».)

۱۱۹- شرح رساله کلمة التصوف^(۳)

(شرحی بر کلمة التصوف شیخ اشراق است.)

۱۲۰- شرح فصوص الحکم^(۴)

(شرحی بر کتاب فصوص الحکم ابن عربی است.)

۱۲۱- شرح قصیده جیمیّه فارضیه^(۵)

* R.D.F., f. 274 a [Khatak, 222]-۱

* R.D.F., f. 274 a [Khatak, 222]-۲

[Khatak, 219]-۳

[Khatak, 219]-۴

* R.D.F., f. 272 b [Khatak, 222]-۵

۱۲۲ - شرح قصیده لامیه^(۱)

نسخ خطی:

۱۱۷۸ ق. بانکیپور، ش ۴۰۷

[Maulavi Abdul-Muqtadir, 93/232]

۱۱۷۸ ق. مرآة العلوم، ش ۴۰۷ [مولوی عبدالمقتدر، ۱۰۴/۱]

بی تاریخ. کتابخانہ لیتون، مجموعہ Shefta، ش ۱۰۷/۱۴۰

[Khatak, 219]

بی تاریخ. مرعشی نجفی، ش ۲۰۸۱ [حسینی، ۹۴/۶]

* * *

۱۲۳ - صفیر دل

نسخ خطی:

۱۱۷۵ ق. کرزن، ش Ms. 299 (f.23b) [Khatak, 217-218]

۱۱۷۷ ق. بادلیان، ش ۱۱۸۵ [Ethe, 1:722]

۱۱۷۸ ق. مرآت العلوم، ش ۴۰۷ [مولوی عبدالمقتدر، ۱۰۴/۱]

۱۱۸۴ ق. بادلیان، ش ۱۱۸۴ [Ethe, 1: 721]

۱۲۱۳ ق. کتابخانہ دانشکده مسیحی فورمین، لاهور [منزوی، فہرست

مشترک ۸ (۲)/۱۱۲۶]

۱۲۲۸ ق. شورا، ش ۹۷۱/۴ [حائری، ۲۶۲/۳]

قرن ۱۳ - ۱۴ ق. دانشگاه پنجاب، ش 198 - O - 7421 [عباسی

نوشاهی، ۲۷۵]

بی تاریخ. بنگال، آسیایی، ش ۲/۸۰۶۸ (۱۰۳۴) [منزوی، فهرست،

۲۹۹۰/۴ - ۲۹۹۱]

بی تاریخ. بانکپور، ش ۴۰۲

[Maulavi Abdul-Muqtadir, 3/228,234]

چاپ:

صفیردل، لکهنو، نول کشور، (۱۸۹۳م)، صص ۷۹۱-۸۲۲ از کلیات

حزین. [Khatak, 218]

* * *

صیدیہ ← خواص الحیوان

۱۲۴ - العلاجات الغربیه^(۱)

۱۲۵ - فتاویٰ شیخ علی حزین

نسخه خطی:

لکهنو، کتب خانہ عمدۃ العلماء، ش ۱۰۲ [علی عابدی/۳۳]

* * *

۱۲۶ - فتح السبل^(۱)

نسخ خطی :

۱۱۵۳ ق. شاهچراغ، ش ۲۰۴۳ [بهریزی، ۲/۱۰۰-۱۰۱]

۱۲۷۲ ق. موزه ملی پاکستان، ش ۱۴۲-۱۹۶۵ N.M. [نوشاهی، ۱۸۳]

بی تاریخ. مرعشی نجفی، ش ۴۹۴ [حسینی، ۲/۱۰۳]^(۲)

بی تاریخ. کشف الحجب، ش ۲۱۹۲ [النیسابوری الکتوری، ۳۹۷]

بی تاریخ. لکهنو، کتب خانۀ عمدة العلماء، ش ۲۱۳ [علی عابدی، ۳۳]

* * *

۱۲۷ - فرائد الفوائد^(۳)۱۲۸ - فرس نامه^(۴)

نسخ خطی :

۱۱۷۸ ق. بانکیپور، ش ۴۰۷

[Maulavi Abdul-Muqtadir, 3/232]

۱- R.D.F., f. 271b [Khatak, 201]

۲- نسخۀ ای نزد سید محمود قمی مشهور به مدبر، توسط شیخ محمد تهرانی در ۱۶ صفر ۱۳۷۲، از روی نسخۀ ای متعلق به عصر مؤلف به خط مولی ایطالب تبتی که در تاریخ هفده... سال ۱۱۵۳ از نگارش آن فراغت یافته، موجود است. و همین طور نسخۀ ای به خط مؤلف، نزد سید علیرضا ریحانی در ضمن مجموعه الاغانی که درج ۲/۲۴۹ به آن اشاره شده است. [حسینی، ۲/۱۰۳]

۳- [Khatak, 176]

۴- قدیمی ترین فرس نامه در تذکرۀ الاحوال چاب بلفورص ۹۷ آمده است. [Khatak, 174]

- ۱۱۷۸ ق. مرآت العلوم، ش ۴۰۷ [مولوی عبدالمقتدر، ۱/۱۰۴]
 ۱۲۱۳ ق. دانشگاه، ش ۱۴۶۴ [دانش پژوه، میکرو فیلم ها، ۱/۶۰۵]
 ۱۲۱۳ ق. بریتیش میوزیوم 49-67, II, ff, 562, 23, Add
 [Rieu, 2:483], [Khatak, 173]
 ۱۲۵۴ ق. ملک، ش ۵۱۶۶/۲ [افشار، ۱/۴۴۱]
 قرن ۱۹ م. بانکپور، ش ۴۰۹
 [Maulavi Abdul-Muqtadir, 3/234]

* * *

۱۲۹- الفرق بین اللمس والتمس^(۱)

(کتابی درباره فرق بین لمس و تمس و آنچه متعلق به آن و متفرع بر آن است.)

۱۳۰- فرهنگنامه

نسخ خطی:

- ۱۱۶۱ ق. دانشگاه پنجاب، ش ۱۱۴ SPI VI ۵۲۲۹ [منزوی،
 فهرست مشترک، ۸(۲)/۱۱۳۱]
 ۱۱۶۱ ق. شیرانی، ش ۲۲۱۹/۲ [بشیر حسین، ۱/۱۵۵]
 ۱۱۷۷ ق. بادلیان، ش ۱۱۸۵ [Ethe, 1: 722]

۱۱۸۴ ق. بادلیان، ش ۱۱۸۴ [Ethe, 1: 721]
 ۱۲۲۸ ق. شورا، ش ۹/۹۷۱ [حائری، ۲۶۳/۳]

چاپ:

فرهنگنامه، لکهنو، نول کشور، (۱۸۹۳ م) [سنگی]، (همراه با کلیات
 حزین، صص ۸۷۱-۸۷۷)

۱۳۱- فضایل القرآن^(۱)

۱۳۲- فضل العراق^(۲)

۱۳۳- فواید چهل و یک و دیگر اعمال و اورداد^(۳)

(این اثر توسط شاه عالی احمد معروف به «اچّہ میان» از بنارس به
 Marahra آورده شده است.)

۱۳۴- فوائد الطّب^(۴)

۱- R.D.F., f. 274 a [Khatak, 176]

۲- الذریعہ، ۲۷۰/۱۶؛ R.D.F., f. 273 b [Khatak, 176]

۳- تنها منبعی که به این اثر اشاره کرده، مجموعہ خطی آثار احمدی میان محمد است.

[Khatak, 174]

۴- الذریعہ، ۳۴۶/۱۶؛ R.D.F., f. 272 a [Khatak, 176]

۱۳۵ - قصاید علی حزین

نسخه خطی:

بانکپور، ش ۴۰۵ [Maulavi Abdul-Muqtadir, 3/230]

* * *

۱۳۶ - کتاب الادعیه والادویه^(۱)

نسخ خطی:

بی تاریخ. لکهنو، کتب خانہ سلطان المدارس، ش ۷۰۸ [علی عابدی،

[۳۳

بی تاریخ. لکهنو، کتب خانہ عمدة العلماء، ش ۱۰۲ [علی عابدی،

[۳۳

* * *

۱۳۷ - کتاب الاسنی^(۲)

(در تحقیق آیه «ثُمَّ دَنَّىٰ فَتَدَلَّىٰ فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ»). (سورہ

(۹۰۸/۵۳

۱۳۸ - کتاب التّعریف فی حصر انواع القسّم^(۳)

۱- R.D.F., f. 273 b [Khatak, 182]

* R.D.F., f. 273 b [Khatak, 183]-۲

* R.D.F., f. 273 b [Khatak, 183]-۳

۱۳۹- کتاب الحلبات^(۱)

۱۴۰- کتاب الحیات والممات^(۲)

(در این تألیف، سمنارش بر کار و عمل و نکوهش بیکاری و تنبلی دارد.)

کتاب الدعا ← کتاب الادعیه

۱۴۱- کتاب دلالت الی الخیر^(۳)

۱۴۲- کتاب الزکات^(۴)

(کتابی درباره خیرات است.)

۱۴۳- کتاب فی تحقیق الرؤیا و اصول علم التعبير^(۵)

(این کتاب درباره خواب و نیز مبادی و اصول علم تعبیر خواب است.)

۱۴۴- کتاب مختصر الدعوات و الزیارات^(۶)

* R.D.F., f. 273 a [Khatak, 183]-۱

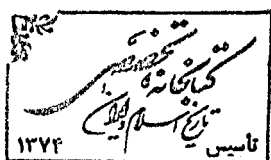
* R.D.F., f. 273 b [Khatak, 183]-۲

* R.D.F., f. 272 b [Khatak, 183]-۳

* R.D.F., f. 274 b [Khatak, 182]-۴

* R.D.F., f. 272 b [Khatak, 181]-۵

* R.D.F., f. 272 a [Khatak, 191]-۶

۱۴۵- کتاب المعادن^(۱)

۱۴۶- کتاب معرفة الباری وما يتعلق به^(۲)

(بحثی درباره شناخت خداوند و مطالب وابسته به آن است.)

۱۴۷- کتاب معرفة التقویم واحکام النجوم^(۳)

۱۴۸- کتاب الموارث^(۴)

۱۴۹- الکسوف والخسوف^(۵)

۱۵۰- کلیات حزین لاهیجی

نسخ خطی:

۱۱۷۰ ق. شیرانی، ش، ۵۷۲۲/۲۴۰۳ [بشیر حسین، ۱/۱۶۴]

۱۱۷۸ ق. مرآت العلوم، ش ۴۰۷ [مولوی عبدالمقتدر، ۱/۱۰۴]

۱۱۸۴ ق. بادلیان، ش ۱۱۸۴ [E the, 1:721]

۱۲۲۸ ق. شورا، ش ۹۷۱ [حائری، ۳/۲۵۹]

بی تاریخ. بانکپور، ش ۴۰۲

[Maulavi Abdul-Muqtadir, 3:222]

* R.D.F., f. 273 b [Khatak, 181]-۱

* R.D.F., f. 272 a [Khatak, 191]-۲

* R.D.F., f. 273 b [Khatak, 191]-۳

* R.D.F., f. 272 b [Khatak, 181]-۴

* R.D.F., f. 275 b [Khatak, 160]-۵

بی تاریخ. ایندیا آفیس، ش ۱۷۱۲ [E the, 929]
 بی تاریخ. مرعشی نجفی، ش ۵۴۰ [حسینی، ۱۴۲/۷-۱۴۳]
 بی تاریخ. مرعشی نجفی، ش ۳۹۶۲ [حسینی، ۱۰/۳۴۴]

چاپ:

کلیات حزین، لکهنو، بی تا، ۱۰۳۲ ص، [رقعی]. (با تذکره حزین در
 یک جلد؛ تاریخ + تذکره + فرسنامه)
 کلیات حزین، لکهنو، منشی نول کشور، (۱۸۹۳ م): ۱۰۳۲ ص.
 کلیات حزین، لکهنو، (۱۲۹۳ ق)
 کلیات حزین، گانپور، (۱۸۹۳ م)^(۱)

* * *

۱۵۱- المذاکرات فی المحاضرات

نسخ خطی:

قرن ۱۲ ق. دانشگاه، ش ۳۷۳۷ [دانش پژوه، ۱۲/۲۷۳۱]
 بی تاریخ. لکهنو، کتب خانه مدرسه الواعظین، ش ۴۲۸ [علی عابدی،
 ۳۴]

* * *

۱- این چاپ دارای سه بخش است: الف) تاریخ احوال حزین صص ۱-۱۴۴؛ ب) دیوان اشعار، صص ۱۴۴-۹۳۱؛ ج) تذکره حزین، صص ۹۳۱-۱۰۳۲.

۱۵۲ - مصابیح الظلام فی ارانة الكلام^(۱)

نسخ خطی:

بی تاریخ. کتابخانه آصفیه، ش ۱۸۸ (۱/۱۷۰) [Khatak, 189]

بی تاریخ. نسخه خطی سبحان الله خان، ش ۵۵۲۸/۳۶ و ۸۹۱

[Khatak, 189]

* * *

۱۵۳ - مطمح الانظار

نسخ خطی:

قرن ۱۱ ق. شیرانی، ش ۴۴۹۰/۱۴۴۰ [منزوی، فهرست، ۴/۳۲۱۴]

۱۱۵۵ ق. بریتیش میوزیوم، ش ۳۲۲ [Rieu, 2: 715]

۱۱۶۱ ق. شیرانی، ش ۲۲۱۹/۵ [بشیر حسین، ۱/۱۸۷]

۱۱۷۷ ق. بادلیان، ش ۱۱۸۵ [Ethe, 1:722]

۱۱۸۴ ق. بادلیان، ش ۱۱۸۴ [Ethe, 1: 721]

۱۲۲۸ ق. شورا، ش ۹۷۱/۸ [حائری، ۳/۲۱۸]

قرن ۱۸ ق. بریتیش میوزیوم، ش ۳۵۶ [Rieu, 2:716]

بی تاریخ. کشف الحجب، ش ۲۹۷۹ [النیسابوری الکتوری، ۵۳۰]

۱- [Khatak, 189] R.D.F., f. 272 a؛ و همین طور در نسخه خطی مجمع النقایس،

متعلق به دانشگاه پنجاب، ش (۱۷۰) P.F.1.24.f اظهار نظرهایی ابراز شده است.

[Khatak, 188-189]

چاپ:

مطمح الانظار، لکهنو، (۱۲۹۳ ق)

* * *

۱۵۴- معرفت الاجسام وتناهیها^(۱)۱۵۵- مفرح القلوب^(۲)

(رساله‌ای در تجربیات پزشکی و نتایج حاصل از آن است.)

۱۵۶- المفصل فی خبر عقل وتوکل^(۳)۱۵۷- مقالات بعض المشایخ^(۴)(یادداشتی در بارهٔ گفتار و سخنان بعضی از مشایخ و پارسایان
است.)

۱۵۸- مکتوبات حزین

نسخه خطی:

۱۲۲۵ ق. سبحان الله خان، ش 891/5528/9 [Khatak, 185-188]

* * *

* R.D.F., f. 272 b [Khatak, 191]-۱

[Khatak, 190]-۲

R.D.F., f. 274 b [Khatak, 163]-۳

R.D.F., f. 271 b [Khatak, 191]-۴

۱۵۹- مکتوب در جواب آرزو^(۱)

(نامه حزین که خطاب به سراج الدین علی خان آرزو نوشته شده است.)

نسخ خطی:

بی تاریخ. بانکپور، ش 2351 [Khatak, 193]

بی تاریخ. سبحان الله خان، ش 29703/11 [Khatak, 193]

بی تاریخ. کتابخانه لیتون، ش 3/46 [Khatak, 193 - 194]

* * *

۱۶۰- مکیال العلوم^(۲)

۱۶۱- المناظرات والمحاضرات^(۳)

۱۶۲- المواعيد السماوية (سماعیه)^(۴)

۱۶۳- مواظ الحکما^(۵)

۱۶۴- المواهب فی ليلة الرغائب^(۶)

۱- R.D.F., f. 273a: رونوشت زیبایی از این نامه مزین به حاشیه طلاکاری در حیدرآباد

به تاریخ ۱۲۷۹ ه. ق. نگهداری می شود. [Khatak, 191-194]

* R.D.F., f. 273 [Khatak, 191]-۲

* R.D.F., f. 273 a [Khatak, 160]-۳

* R.D.F., f. 273 [Khatak, 160]-۴

* R.D.F., f. 273 b [Khatak, 191]-۵

* R.D.F., ff (274 a.b) [Khatak, 160]-۶

۱۶۵- میخانه^(۱)۱۶۶- ناله حزین^(۲)۱۶۷- نامه‌ای از: شیخ علی حزین لاهیجی در شرح ینی از حکیم خاقانی^(۳)۱۶۸- نامه به ابوطالب شولستانی^(۴)۱۶۹- نامه‌ها و یادداشت‌های حزین^(۵)

نسخه خطی:

سبحان‌الله خان، ش. 7a-1a، ff. 36/5528، 991 [Khatak, 184]

* * *

۱- به این مثنوی در کتاب عقد ثریا، نسخه خطی رامپور ش ۵۲ برگ ۵۸ و نسخه چاپی همین

کتاب، اورنگ آباد ص ۲۲ هم اشاره شده است. [Khatak, 188]

۲- ظاهر این کتاب متعلق به حزین لاهیجی نیست، ولی در فهرست کتابهای چاپی مشار، ج

۲/۳۲۲۹ با مشخصات زیر به نام وی ثبت شده است:

ناله حزین، هند (۱۹۳۸)، [سنگی]، ۲۵۴ ص

ناله حزین فی وقاء سبط المرسلین... من کلام محمد علی حزین، به تصحیح و مقدمه

عباس شوشتری (مهرین)، کوروش کبیر، تهران، (۱۹۶۴ م)

۳- جمشید سروشیار، یغما: ۲۲ (۱۳۴۸)/۲۶۵-۲۶۸.

۴- در تذکره الاحوال چاپ لکهنو، صص ۳۶-۳۸؛ کلیات حزین، لکهنو، صص ۹۱۸-

۱۹۱۹ این نامه آمده است. [Khatak, 184]

۵- [Khatak, 184]

۱۷۰- النفس التألیفیه^(۱)

۱۷۱- وجوب النص علی الامام^(۲)

ودیعه البدایع ← حدیقه ثانی

ودیعه البدیعه ← حدیقه ثانی

۱۷۲- وصیت شیخ علی حزین

نسخه خطی:

لکهنو، کتب خانه عمده العلماء، ش ۱۰۲ [علی عابدی، ۳۴]

* * *

۱۷۳- هفت بند حزین^(۳)

نسخه خطی:

کتابخانه ملی تبریز، ش ۲۹۹۹ [یونسی، ۱۴۱۲/۳]

* R.D.F., f. 272 a [Khatak, 159]-۱

* R.D.F., f. 272 b [Khatak, 233]-۲

۳- این اثر متعلق به حزین لاهیجی نیست، زیرا در توضیحات مربوط به این نسخه آمده که وی قطعاتی در تاریخ تولد فرزندان سروده است در حالی که حزین لاهیجی بنا بر اعتراف خودش در تذکره الاحوال هیچگاه ازدواج نکرد.

آثار عربی حزین

۱- اخبار ابی تمام و بعضی اشعار او^(۱)

(شامل شرح حال ابی تمام طایبی حبیب بن اوس و تعدادی از اشعار وی.)

۲- اخبار اسماعیل بن عباد (طالقانی)^(۲)

(شامل اطلاعاتی درباره اسماعیل بن عباد طالقانی و تعدادی از اشعار و نوشته‌های وی که حزین به آنها دسترسی یافته است.)

۳- اخبار زاهد جیلانی (گیلانی)^(۳)

(سرگذشت نیای حزین، شیخ تاج الدین ابراهیم مشهور به زاهد گیلانی.)

* R.D.F., f. 271 a [Khatak, 161]-۱

* R.D.F., f. 271 a [Khatak, 161]-۲

* R.D.F., f. 271 b [Khatak, 158]-۳

۴- اخبار شیخ صفی الدین حلّی و نوادر اشعار او^(۱)

۵- اخبار متنبی و ذکر بعضی اشعار برجسته او^(۲)

(این اثر برگزیده‌ای از اشعار ابی طیب متنبی احمد بن حسین بن عبد الصمد جعفری کوفی است.)

۶- اخبار محقق طوسی^(۳)

۷- انیس الفؤاد فی حقیقة الاجتهاد^(۴)

(این کتاب مربوط به حقیقت و چگونگی امر اجتهاد است.)

۸- بهجت الاقران^(۵)

۹- تجوید القرآن^(۶)

۱۰- تحقیق الازل والابد والسرمد^(۷)

۱۱- التعلیقات علی التذکرة لابن الرشد^(۸)

(شرح مشروحی بر کتاب تذکره تألیف ابن الرشد است.)

* R.D.F., f. 271 b [Khatak, 162]-۱

* R.D.F., f. 271 a [Khatak, 158]-۲

* R.D.F., f. 271 a [Khatak, 158]-۳

* R.D.F., f. 268 b [Khatak, 156]-۴

* R.D.F., f. 207 b [Khatak, 163]-۵

* R.D.F., f. 270 b [Khatak, 231]-۶

* R.D.F., f. 270 b [Khatak, 233]-۷

* R.D.F., f. 269 b [Khatak, 157]-۸

۱۲- التعلیقات علی التلویحات^(۱)

(شرح مشروحو بر کتاب التلویحات، تألیف شیخ شهاب الدین
سهروردی است.)

۱۳- التعلیقات علی شرح المقاصد^(۲)

(شرح مبسوطی بر کتاب شرح المقاصد است.)

۱۴- التعلیقات علی الفصوص^(۳)

(شرح مشروحو بر کتاب فصوص تألیف معلّم ثانی ابونصر فارابی
است.)

۱۵- التعلیقات علی قوامیس المجسطی^(۴)

(شرح مشروحو بر کتاب تحریر المجسطی است.)

۱۶- التعلیقات علی کتاب المطارحات^(۵)

(شرحو بر کتاب مطارحات شیخ مقتول است.)

۱۷- التعلیقات علی کتاب النجات^(۶)

(شرح مشروحو بر کتاب نجات شیخ ابوعلی سینا است.)

* R.D.F., f. 269 b [Khatak, 157]-۱

* R.D.F., f. 269 b [Khatak, 157]-۲

* R.D.F., f. 269 b [Khatak, 156]-۳

* R.D.F., f. 269 b [Khatak, 157]-۴

* R.D.F., f. 269 b [Khatak, 156]-۵

* R.D.F., f. 269 [Khatak, 157]-۶

۱۸- التعلیقات علی مبحث الفلکیات من الشفا^(۱)

(شرح مشروحو در ارتباط با فصلی از کتاب شفای ابوعلی سینا است.)

۱۹- التعلیقات علی مقامات العارفين من شرح الاشارات^(۲)۲۰- التعلیقات فی الطبیعی والالهی^(۳)۲۱- تفسیر سوره «هَلْ آتَى عَلَى الْإِنْسَانِ»^(۴)

(رساله‌ای در شرح سوره ۷۶ آیه ۱ است.)

۲۲- جلاء الافهام^(۵)

(نوشته‌ای مربوط به علم مساحت «اندازه‌گیری» است.)

۲۳- الجوابات عن مسائل سأل عنها الشيخ احمد بن محمد صمیری
عمانی^(۶)

(مشمول بر جواب پرسشهایی که از شیخ احمد بن محمد صمیری
عمانی شده است.)

* R.D.F., f. 269b [Khatak, 156]-۱

* R.D.F., f. 269b [Khatak, 157]-۲

* R.D.F., f. 269a [Khatak, 161]-۳

* R.D.F., f. 270b [Khatak, 230]-۴

* R.D.F., f. 269a [Khatak, 177-178]-۵

* R.D.F., ff. 270b - 270a [Khatak, 179-180]-۶

۲۴- الجواب الى السيد نصر الله^(۱)

(شامل پاسخهای نوشته شده به سید نصرالله حائری؛ این پاسخها اغلب نقل قولهایی از تألیفات ابن عربی است.)

۲۵- الجوابات عن المسایل الطبریة^(۲)۲۶- جوامع الادب (و یا آداب)^(۳)۲۷- جوامع الکلم^(۴)۲۸- حاشیه بر امور عامه شرح تجرید^(۵)

(در رساله R.D.F. با عنوان «التعلیقات علی امور العامة در شرح تجرید» ذکر شده. این رساله در بیضای فارس نوشته شده است.)

۲۹- حیات الاخوان^(۶)۳۰- خلاصة المنطق^(۷)

* R.D.F., f. 270 b [Khatak, 180]-۱

* R.D.F., f. 270 b [Khatak, 180]-۲

* R.D.F., f. 268 b [Khatak, 178]-۳

* R.D.F., f. 270 a [Khatak, 178]-۴

* R.D.F., f. 269 b [Khatak, 177]-۵

* R.D.F., f. 270 b [Khatak, 177]-۶

* R.D.F., f. 268 b [Khatak, 181]-۷

۳۱- خلق الاعمال^(۱)

۳۲- خواص بعضی سوره‌آیات^(۲)

(در نجف اشرف نوشته شده است.)

۳۳- در تحقیق رفع شبهات المشبهه^(۳)

(نوشته کوچکی به عربی درباره یگانگی خداوند است و با عبارت

زیر آغاز می شود:

«اللهم ارنا الحق حقاً وارنا الباطل باطلاً».

۳۴- دعائم الدین^(۴)

۳۵- الدعوات الصالحات و اسماء الحسنی^(۵)

(به سال ۱۱۴۰ ه. ق. در مشهد نوشته شده است.)

۳۶- الذیاج فی ابانة عقلات الزجاج^(۶)

(در این کتاب اشتباهات زجاج بیان شده است.)

* R.D.F., f. 270 b [Khatak, 181]-۱

* R.D.F., f. 270 a [Khatak, 181]-۲

[Khatak, 174]-۳

* R.D.F., f. 268 b [Khatak, 164]-۴

* R.D.F., f. 270 a [Khatak, 158]-۵

* R.D.F., f. 270 b [Khatak, 161]-۶

۳۷- الذخر والسعادت فی العبادت^(۱)

(حزین می گوید کتاب دیگری با همین نام نیز تألیف کرده است.)

۳۸- راح الارواح^(۲)۳۹- الرد علی التناسخ^(۳)۴۰- رساله تحقیق غنا^(۴)۴۱- رساله توجیه کلام قداماء مجوس در مبدأ عالم^(۵)

(بحث مشروحی در باره اظهارات علمای قدیم زرتشتی در باره

چگونگی مبدأ عالم است.)

۴۲- رساله در فهرست اساتید و تصنیفات خود^(۶)

* R.D.F., f. 269 a [Khatak, 159]-۱

* مرآت الکتب [شعید تبریزی، ۵/۳]؛ [Khatak, 203]-۲

* R.D.F., f. 270 a [Khatak, 157]-۳

۴- در نسخه خطی تذکره عقد ثریا، ش ۵۲ برگ ۵۸ به نام «رساله در علم موسیقی» آمده است. نام دیگرش «کشف الغطاء فی تحقیق الغناء» است. [Khatak, 199 - 200]

R.D.F., f. 268 b [Khatak, 196 - 197]-۵

۶- این رساله شامل دو بخش است: الف) اسامی استادان حزین. ب) نام تألیفات وی.

صص ۲۶۹a-۲۷۰b مربوط به تألیفات عربی است.

صص ۲۷۱a-۲۷۶b مربوط به تألیفات فارسی است.

بخشهایی از این رساله در کتاب «نجوم الاسماء فی تراجم العلماء» (۲۸۸-۲۹۳) آمده است. [Khatak, 198-199]

۴۳- رساله لوامع المشرقه در تحقیق معنی واحد و وحدت

(در سال ۱۱۳۳ ه. ق/ ۲۱ - ۱۷۲۰ م در داراب فارس نوشته شده است.)

نسخه خطی:

مجموعه خطی کرزن، ش 141, f. 502, Ms. [Khatak, 200]

* * *

۴۴- الرمح المصقول فی تأنی علی اکثر قواعد الاصول^(۱)

(این کتاب مربوط به اصول فقه است.)

۴۵- رموز کشفیه^(۲)

(در سالهای ۱۱۴۰-۱۱۴۲ ه. ق در مشهد نوشته شده است.)

۴۶- سیر العبد الله و اخباره^(۳)

(این کتاب، در شرح احوال عبد الله بن بدیل بن ورقاء خزاعی

ازدی است.)

۴۷- سیف الله المسلول علی اعداء آل الرسول^(۴)

* R.D.F., f. 269 a [Khatak, 156]-۱

[Khatak, 201]-۲

* [Khatak, 220]-۳

[Khatak, 219]-۴

۴۸- شجرة الطور فی شرح آية النور^(۱)

(شرحی به عربی در ارتباط با سورة ۲۴ آیه ۳۵ که در سال ۱۱۴۰ ه. ق / ۱۷۲۷-۱۷۲۸ م. در مشهد نوشته شده است.)

نسخ خطی:

بی تاریخ. ایندیا آفیس، ش ۱۹۰۴ [E the, 1057]

ایندیا آفیس، ش ۱۱۶۵ (۱) [نقوی، ۳۶۵]

ایوانو- کرزن، ش ۷۵۲ [Khatak, 219]

لکهنو، کتب خانه مدرسة الواعظین، ش ۴۲۸ [علی عابدی، ۳۳]

* * *

۴۹- شرح رساله^(۲)

(شرحی بر رساله شیخ شهاب الدین مقتول است.)

۵۰- شرح رساله حکیم عیسی بن زرعه^(۳)۵۱- شرح عیون اخبار الرضا^(۴)۵۲- شرح قصیده عینیه^(۵)

۱- R.D.F., f. 270 a [Khatak, 219]

* R.D.F., f. 268 b [Khatak, 221]-۲

* R.D.F., f. 270 a [Khatak, 221]-۳

* R.D.F., f. 268 b [Khatak, 221]-۴

* R.D.F., f. 270 b [Khatak, 182]-۵

۵۳- شرح قصیده الممدود^(۱)

(این شرح مربوط به قصیده‌ای است که در سال ۱۱۴۴ ه. ق در مکه سروده شده و شرح آن در سال ۱۱۴۵ ه. ق در شهر «لحسا» صورت پذیرفته است. حرف آخر این قصیده به «آ» ختم می‌شود و حزین آن را به سید حسین مکی آل صحرا هدیه کرده است.)

۵۴- الصراط السوی فی غوایة البغوی^(۲)

(کتابی درباره اشتباهات امام بغوی است.)

۵۵- الطول والعرض^(۳)۵۶- فاتحه^(۴)

یکی از تألیفات ناشناخته حزین می‌باشد. بنا بر گفته ختک، فقط یک نسخه شناخته شده از این اثر با مشخصات زیر در موزه بریتانیا موجود است:
بریتیش میوزیوم. ش ۷۵۵۶ [Khatak, 175, 176]

* * *

* ۱- R.D.F., f. 270 a [Khatak, 221]

* ۲- R.D.F., f. 269 a [Khatak, 161]

* ۳- R.D.F., f. 270 b [Khatak, 158]

۴- این رساله مشتمل بر ۶ برگ است که از برگ ۱a تا ۴a فاتحه‌ها (دعای خیر، دعای اختتام، برکت و نیایش) آمده است. در برگ ۴a یک مثنوی درباره جزئیات شهادت امام حسین (ع) وجود دارد. مثنوی اینگونه آغاز می‌شود:

محرم آمد و ماه عزا نمود هلال شکفت غنچه ماتم ز شاخسار ملال

۵۷- فتح الابواب^(۱)

۵۸- الفصول البلیغه^(۲)

۵۹- الفضایل فی احیاء سنن الاوائل^(۳)

۶۰- فوائد الاولیاء^(۴)

(حزین بیست فصل از این کتاب را کامل کرده بود.)

۶۱- فی التحقيق استحاله ان يكون لمعلول واحد شخصی او نوعی علّتان^(۵)

نسخه خطی: کرزن، ش 502 ff.141a-141b Ms(6) [Khatak, 174]

* * *

۶۲- فی تحقیق الاسم الاعظم^(۶)

نسخه خطی: کرزن، ش 502 Ms. [Khatak, 174]

* * *

۱- R.D.F., f. 270 b [Khatak, 176]

۲- R.D.F., f. 270 [Khatak, 161]

۳- R.D.F., f. 271 [Khatak, 161]

۴- [Khatak, 176]

۵- رساله با عبارت زیر آغاز می شود: بعد الحمد و الصلوة يقول الخ... قد سألتني بعض اجلّة الاصحاب عن بيان ما اطبق به شركاء الصنعة من استحاله ان يكون لمعلول واحد شخصی او نوعی علّتان مستقلّتان.

۶- این رساله توضیحاتی درباره ماهیت و ذات خداوند دارد و به نام «لَبّ اللّباب لاولیاء الالباب» هم خوانده شده است.

۶۳- فی تحقیق رفع شبهات المشبهه^(۱)

۶۴- فی تحقیق المعنی الواحد^(۲)

نسخه خطی:

کرزن، ش [Khatak, 176] Ms. 502, f. 138b

* * *

۶۵- قصیده لامیه^(۳)

۶۶- کتاب الانساب^(۴)

۶۷- کتاب العین^(۵)

(در شرح قصیده عینیه تألیف سید حمیری است.)

۶۸- کتاب الفصح^(۶)

۱- [Khatak, 174]

۲- یادداشت کوتاهی درباره یگانگی خداوند است که به سال ۱۱۳۴ ه. ق. / ۱۷۲۱ م در شهر آمل تألیف یافته است. آغاز آن بدین گونه است: «الحمد لخواهب العلم والحکمة ... و بعد يقول فقیر عفو ربه الغنی ابن ابوطالب الجیلانی محمد المدعو به علی لما رأیت بعض طلبة العلم.»

۳- قصیده ای است به تقلید از قصیده لامیه معروف در مدح و ستایش حضرت علی (ع). شرحی هم بر این قصیده با عنوان «شرح قصیده لامیه» نوشته است. [Khatak, 194-195]

* R.D.F., f. 269 a [Khatak, 181]

* R.D.F., f. 270 b [Khatak, 182]

* R.D.F., f. 268 b [Khatak, 182]

۶۹- کتاب فی اللذات الاکباد^(۱)

(شرح و تعلیقاتی بر بخشی از رساله ابی عبدالله معصومی درباره
عشق است.)

۷۰- کتاب النصره^(۲)

۷۱- کتاب نوادر ابی الحسین مهیار و اخبار آن و ذکر بعضی قرات
اشعری^(۳)

(به همراه نوادرات ابی حسین مهیار کاتب دیلمی و اخبار او، در
این کتاب اشعار خوب و برگزیده وی آورده شده است.)

۷۲- کتاب النیت^(۴)۷۳- کتاب الوصیه^(۵)۷۴- کتاب هشام بن حکم و مناظر اتش^(۶)۷۵- کذا القلم فی حل شبهة جذر الاصم^(۷)

* R.D.F., f. 273 b [Khatak, 183]-۱

* R.D.F., f. 269 a [Khatak, 182]-۲

* R.D.F., f. 271 a [Khatak, 182-183]-۳

* R.D.F., f. 270 a [Khatak, 182]-۴

* R.D.F., ff. 268b-269a [Khatak, 180]-۵

۶- در کتاب نجوم الاسماء فی تراجم العلماء به این اثر اشاره شده است. [Khatak, 182]

R.D.F., f. 269 b [Khatak, 182]-۷

۷۶- کشف التلبیس فی هدم اساس ابلیس^(۱)

(در این کتاب به طور مفصل، درباره ردّ قیاس، بحث کرده است.)

۷۷- کنه المرام^(۲)

(بحث مشروحی درباره سرنوشت و قضا و قدر و چگونگی خلق

اعمال است. این اثر در سال ۱۱۴۷-۱۱۴۹ ه.ق در «مولتان»

نوشته شده است.)

۷۸- اللّباب فی علم الحساب^(۳)۷۹- اللّمعات مرآت الله فی شرح الایات شهّد الله^(۴)

نسخ خطی:

بی تاریخ. ایندیا آفیس، ش ۱۹۰۴ [E the, 1057]

ایوانو- کرزن Ms. 752(4) [Khatak, 159]

ایوانو کرزن Ms. 1043, f. 3b [Khatak, 159]

لکهنو، کتب خانه مدرسه الواعظین، ش ۴۲۸ [علی عابدی، ۳۴]

* * *

* R.D.F., f. 269 a [Khatak, 180-181]-۱

* R.D.F., f. 268 [Khatak, 181]-۲

* R.D.F., f. 268 b [Khatak, 159]-۳

۴- یادداشت کوتاهی در شرح آیه ۱۸ از سوره آل عمران است. این یادداشت در پاسخ به

نامه دوستی در سال ۱۱۳۹ ه.ق / ۱۷۲۶ م در شهر اردبیل نوشته شده است. آغاز:

الحمد لله اللهم الحمد والشکر لواهب الشکر... الخ. [Khatak, 159]

۸۰- اللمع فی ازهاق البدع^(۱)

۸۱- ما جرى به القلم^(۲)

۸۲- مختصر البديع والعروض والقوافي^(۳)

۸۳- مدارج العلية^(۴)

۸۴- مدّت العمر^(۵)

(براون در تاریخ ادبیات ایران- از صفویه تا عصر حاضر، ص ۲۵۳-

می گوید: نسخه ای از این کتاب در موزه بریتانیا موجود است.)

۸۵- المرآة فی الرأیج والکاسد^(۶)

۸۶- المشاهد الاولیاء^(۷)

* R.D.F., f. 271 a [Khatak, 158]-۱

* R.D.F., f. 271 b [Khatak, 183]-۲

* R.D.F., f. 270 b [Khatak, 190]-۳

* R.D.F., f. 270 a [Khatak, 190]-۴

۵- خلاصه یا یک مجموعه (جنگ) ادبی از همه مطالبی که حزین مشتاقانه همه مطالب خواندنی و کمیاب را حوزه ادبیات جمع آوری کرد. این مجموعه همراه با کتابخانه و تمامی اموال و دارایی وی در محاصره و غارت شهر اصفهان توسط افغانها از بین رفت.

[R.D.F., f. 268b [Khatak, 189-190]

* R.D.F., f. 269a [Khatak, 161]-۶

* R.D.F., f. 270b [Khatak, 158]-۷

۸۷- المقالات فی بیان النقطة^(۱)

۸۸- معراج النفس^(۲)

۸۹- معنی الصمد و تفسیر سورة توحید^(۳)

۹۰- الناسخ والمنسوخ^(۴)

۹۱- نوادر العرب و اخبارهم^(۵)

۹۲- نهج القلب فی استخراج ضلع المكعب و استکشاف معضلات الهندسه^(۶)

۹۳- هدايت الامم فی الحدوث و القدم^(۷)

* R.D.F., f. 271a [Khatak, 158]-۱

R.D.F., ff. 271a-270b [Khatak, 190]-۲

* R.D.F., f. 270b [Khatak, 191]-۳

* R.D.F., f. 270b [Khatak, 158]-۴

* R.D.F., f. 271a [Khatak, 194]-۵

* R.D.F., f. 269a [Khatak, 194]-۶

* R.D.F., f. 270a [Khatak, 177]-۷

فهرست منابع و مآخذ

۱- فارسی، عربی، اردو

اطهر شیر

مرآت العلوم، پتته، ج ۳ (۱۹۶۴).

افشار، ایرج و حسین بنی آدم

کتابشناسی دهساله (۱۳۳۲-۱۳۴۲)، تهران، انجمن کتاب، ۱۳۴۶.

افشار، ایرج و محمد تقی دانش پزوه

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه ملی ملک، ج ۲ (۱۳۵۴)؛ ج ۷ (۱۳۶۹).

بهروزی، علینقی

فهرست کتب خطی کتابخانه شاهچراغ، شیراز، ۱۳۶۰.

بشیر حسین، محمد

فهرست مخطوطات شفیع، لاهور، دانشگاه پنجاب، ۱۹۷۲.

بشیر حسین، محمد

فهرست مخطوطات شیرانی، لاهور، دانشگاه پنجاب، ۱۹۷۳.

تسبیحی، محمد حسین

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه گنج بخش، راولپندی، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، ۱۳۵۳.

جواهر الکلام، عبدالعزیز

فهرست کتابخانه عمومی معارف، تهران، ۱۳۱۳.

حائری، عبدالحسین

فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی، تهران، ج ۳ (۱۳۵۳)؛ ج ۵ (۱۳۴۵).

حسینی، احمد

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیه الله العظمی مرعشی نجفی، قم، بی‌تا.

خیام‌پور، عبدالرسول

فرهنگ سخنوران، تبریز، ۱۳۴۰.

دانش پژوه، محمد تقی

فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، تهران، ج ۳ (۱۳۳۲)؛ ۱۰؛ (۱۳۴۰)؛ ۱۲؛ (۱۳۴۰)؛ ۱۶؛ (۱۳۵۷).

دانش پژوه، محمد تقی

فهرست میکروفیلم‌های کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، تهران، ج ۱ (۱۳۴۸)؛ ۲؛ (۱۳۵۳)؛ ۳؛ (۱۳۶۳).

دانش پژوه، محمد تقی و بهاء الدین علمی انواری

فهرست کتاب‌های خطی کتابخانه مجلس شورای ملی، تهران، ج ۲ (۱۳۵۹).

دانش پژوه، محمد تقی و علینقی منزوی

فهرست کتابخانه سپهسالار، تهران، ج ۴ (۱۳۴۶).

سید یونسی، میرودود

فهرست کتابخانه ملی تبریز، تبریز، ۱۳۵۴.

شهید تبریزی، علی

مرآت الکتب، [بی‌جا]، فجر اسلام، ج ۴ (۱۳۶۸).

عارف نوشاهی

فهرست نسخه‌های خطی فارسی موزه ملی پاکستان کراچی، اسلام آباد، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، ۱۹۸۳ م.

عبّاسی نوشاهی، سید خضر

فهرست نسخه‌های خطی فارسی دانشگاه پنجاب، لاهور، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، ۱۳۶۵.

عبّاسی نوشاهی، سید خضر

فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه همدرد، کراچی، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، ۱۴۰۹ ق/ ۱۹۸۸ م.

فاضل، محمود

فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی، مشهد، ۱۳۵۴.

فکرت، محمد آصف

فهرست الفبایی کتب خطی کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی، مشهد، ۱۳۶۹.

فهرست کتابهای چاپ سنگی موجود در کتابخانه سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، تهران، ۱۳۷۱.

فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه ندوة العلماء لکهنو، دهلی، مرکز تحقیقات زبان فارسی در هند، ج ۲ (۱۹۸۶).

گلچین معانی، احمد

فهرست کتب خطی کتابخانه آستان قدس رضوی، مشهد، ج ۷ (۱۳۴۶)

مشار، خانابا

فهرست کتابهای چاپی مشار، تهران، ج ۱ (۱۳۵۰)؛ ج ۲ (۱۳۵۱).

منزوی، احمد

فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، لاهور، اسلام

آباد، مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان، ج ۱ (۱۹۸۳)، ۲،

(۱۹۸۴)، ۵، (۱۹۸۶)، ۸، (۱۹۸۷)، ۱۱، (۱۹۹۰)، ۱۲، (۱۹۹۱).

منزوی، احمد

فهرست نسخه‌های خطی فارسی، تهران، مؤسسه فرهنگی منطقه‌ای،

ج ۱ (۱۳۴۸)، ۲، (۱۳۴۹)، ۳، (۱۳۵۰)، ۴، (۱۳۵۱).

مولوی، عبدالمقتدر

مرآت العلوم، پتته، ج ۱ (۱۹۲۵)، ۲، (۱۹۴۲).

میر عثمان علی خان بهادر

فهرست کتابخانه آصفیه، (فهرست کتب عربی، فارسی، اردو)، حیدر

آباد دکن، ج ۳ (۱۳۴۷).

النسابوری الکتوری، اعجاز حسین

کشف الحجب والاسرار عن اسماء الکتب والاسفار، قم، ۱۴۰۹ ق.

۲- لاتین:

Athhar Abbas Rizvi

- *Catalogue of the persian Manuscripts in the Maulana Azad library Aligarh Muslim university, Aligarh, 1969.*

Browne, E.

- *A hand-list of the Muhammad Manuscripts, Cambridge, 1900.*

-
- *Catalogue of Persian manuscripts salar Jang museum and library Hyderabad, Andhra Pradesh india.*

-
- *Catalogue of the Arabic, Persian And Hindustany manuscripts of the libraries of the King of Oudh, Calcutta, 1854.*

Ethe, H.

- *Catalogue of Persian manuscripts in the India office library, London, 1980.*

Ethe, H.

- *Catalogue of Persian manuscripts in the library of the India office, Oxford, 1903.*

Ethe, H.

- *Catalogue of the Persian, Turkish, Hindustani and Pushtu manuscripts in the Bodleian library*, Oxford, 1 (1939).

- *Index Islamicus*, "Hazin", 1665: 773.

Maulavi Abdul-Moqtadir Khan Saheb.

- *Catalogue of the Arabic and Persian manuscripts in the Oriental Public library at Bankipore*, Patna, 1921.

Mohammad Ashraf

- *Persian manuscripts in the national museum of Pakistan at Krachi*, Krachi, 1971.

Pertsch, W.

- *Die handschriften, Verzeichnisse Der Koniglichen bibliothek zu Berlin*, Berlin, 1888.

Rehatsek, ED.

- *Catalogue Raisonne of the Arabic, Hindostani, Persian, and Tarkish Mss. In the Mulla Firuz library*, 1873.

Rieu, Ch.

- *Catalogue of the persian manuscripts in the British Museum*, London, 1:(1879).

Rieu, Ch.

- *Catalogue of the persian manuscripts in the British Museum*, London, 2: (1881).

Ross, E; Browne

- *Catalogue of two Collections of Persian and Arabic manuscripts in the India office library*, London, 1902.

Shaukat Ali Khan.

- *A descriptive catalogue of the Persian manuscripts*, Rajasthan, 1987.